

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Plzeň 2015

Václav Zeman

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

**Operativně pátrací prostředky v českém
právním řádu**

diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL.M.
Katedra trestního práva

Autor:

Bc. Václav Zeman

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Operativně pátrací prostředky v českém právním řádu“ vypracoval samostatně pod vedením JUDr. Simony Stočesové, Ph.D., LL.M., a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Plzni dne 1. února 2015

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

OBSAH

1. Úvod	str. 1
2. Operativně pátrací činnost	str. 3
3.1. Podpůrné operativně pátrací prostředky	str. 3
- Informátor	str. 4
- Krycí prostředky	str. 5
- Krycí doklad	str. 6
- Zabezpečovací technika	str. 6
- Zvláštní finanční prostředky	str. 7
3.2. Operativně pátrací prostředky	str. 7
3.2.1. Historie operativně pátracích prostředků v čes. právním řádu	str. 10
- Období do roku 1989	str. 10
- Období po roce 1989	str. 11
- Velká novela trestního řádu	str. 13
3.2.2. Předstíraný převod	str. 14
- Obecně k předstíranému převodu	str. 14
- Předmět předstíraného převodu	str. 15
- Povolení k předstíranému převodu	str. 16
- Dokumentace předstíraného převodu	str. 17
- Vybrané problémy aplikace předstíraného převodu	str. 18
3.2.3. Sledování osob a věcí	str. 20
- Obecně ke sledování osob a věcí	str. 20
- Typy sledování a jejich povolení	str. 21
- Vybrané problémy sledování osob a věcí	str. 29
3.2.4. Použití agenta	str. 31
- Obecně k použití agenta	str. 31
- Podmínky použití agenta	str. 31
- Předstíraný převod a sledování osob a věcí provedené agentem	str. 35
- Beztrestnost agenta	str. 35
- Vybrané problémy při použití agenta	str. 36
3.2.5. Policejní provokace, zkouška spolehlivosti	str. 40
- Pozitivní vymezení policejní provokace	str. 40
- Negativní vymezení policejní provokace	str. 41
- Náhled Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku	str. 42
- Náhled Ústavního soudu České republiky	str. 43
- Zkouška spolehlivosti	str. 44
4. Mezinárodní spolupráce při užití operativně pátracích prostředků	str. 52
- Skryté vyšetřování na území ČR	str. 52
- Skryté vyšetřování na území cizího státu	str. 53
- Skryté vyšetřování v ČR s českým příslušníkem pro účely cizího trestního řízení	str. 54
- Přeshraniční sledování	str. 54
5. Závěr	str. 55
6. Resumé	str. 57
7. Použité prameny a literatura	str. 59

1. Úvod

Společenské změny v Československu po roce 1989 sebou nesly bezesporu množství výhod, ať už to byla dostupnost nejrůznějšího, do té doby nedostatkového nebo luxusního zboží, rozvoj soukromého podnikání a konečně také možnost volně cestovat po světě. Tyto změny s sebou přinesly ovšem i množství jevů negativních. Po roce 1989 došlo na našem území k velkému rozvoji organizovaného zločinu, dílem se tak stalo přílivem nejrůznějších cizojazyčných gangů, dílem se na doslova skokovém zvýšení kriminality podepsala i amnestie vyhlášená prezidentem republiky Václavem Havlem v roce 1990. Na tyto negativní jevy musela dříve či později zareagovat jak policie, tak později i zákonodárce. Policisté najednou řešili tu nejzávažnější trestnou činnost, kterou v takovém měřítku dosud neznali, začala se u nás rozvíjet drogová kriminalita, násilná trestná činnost, obchod s lidmi, kriminalita úzce spjatá s projevy extremismu a konečně také rozsáhlá majetková kriminalita. Jedním z institutů trestního práva, který v hojné míře napomáhá policejním orgánům v boji proti té nejzávažnější kriminalitě popsané výše, jsou Operativně pátrací prostředky, tedy předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.

Operativně pátrací prostředky v českém právním řádu, tak zní téma této diplomové práce. Autor si klade za cíl seznámit čtenáře s právní úpravou operativně pátracích prostředků v širších souvislostech a v případech kdy to lze, s ohledem na zákon o ochraně utajovaných informací,¹ poodhalit i pomyslnou roušku tajemství obestírající toto téma. Ve světle aktuálních trestních a mediálních kauz může tato práce čtenáři objasnit postup policejních orgánů při získávání poznatků o trestné činnosti. Autor si je vědom jistého úskalí, kdy může práci ubrat na kvalitě skutečnost, že je nucen vycházet pouze z otevřených zdrojů, právních předpisů a odborné literatury, a to především proto, že informace o přípravě, použití a výsledku použití operativně pátracích prostředků, stejně jako metody a postupy při jejich použití a informace o technických prostředcích a zařízeních zajišťujících použití operativně pátracích prostředků, jejich výzkumu, vývoji a výrobě, technických parametrech, finančním zabezpečení a provozu jsou klasifikovány stupni utajení „Vyhrazené“ a „Důvěrné“.²

Autor se ve své práci pokusí o rozbor operativně pátracích prostředků hned z několika pohledů. V prvním případě půjde o jejich zasazení pod širší policejní-

¹ Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

² Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění nařízení vlády č. 240/2008 Sb.

teoretický pojem operativně pátrací činnost, následně tyto prostředky uvede do souvislosti s podpůrnými operativně pátracími prostředky. Práce se dotkne i historického vývoje právní úpravy operativně pátracích prostředků, a sice v etapách do roku 1989, po roce 1989 a po roce 2001, kdy došlo k takzvané velké novele trestního řádu³. Dalším pohledem na operativně pátrací prostředky pak bude definice jednotlivých prostředků a podmínek jejich použití. V souvislosti s operativně pátracími prostředky předstíraného převodu a použití agenta se práce dotkne i tématu úzce spjatého s touto problematikou, a to policejní provokace a následně také zkoušky spolehlivosti příslušníků bezpečnostních sborů prováděné Generální inspekcí bezpečnostních sborů. V závěrečné části této diplomové práce se autor dotkne použití operativně pátracích prostředků s mezinárodním prvkem, jehož úprava vychází ze zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních⁴, který nahradil hlavu dvacátou pátou trestního řádu a implementoval právní předpisy Evropské unie.

³ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁴ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

2. Operativně pátrací činnost

Operativně pátrací činností se rozumí zvláštní ucelený systém činností specializovaných orgánů, prováděných zpravidla utajovaným způsobem a průzkumného charakteru, jakožto reakce na neurčité informační signály o možné trestné činnosti. Účelem operativně pátrací činnosti je soustavné získávání, shromažďování a prověřování a případné rozpracování operativních informací důležitých k ochraně zájmů chráněných zákonem a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána. Cílem operativně pátrací činnosti je prevence trestné činnosti, její odhalování, zjišťování pachatelů trestné činnosti a pátrání po osobách a věcech. Pod pojem operativně pátrací činnost spadá nejen samotné použití operativně pátracích prostředků dle trestního řádu, ale i použití podpůrných operativně pátracích prostředků.⁵

3. 1. Podpůrné operativně pátrací prostředky

Podpůrnými operativně pátracími prostředky rozumíme využití informátora, krycích prostředků, krycích dokladů, zabezpečovací techniky a zvláštních finančních prostředků. Použití podpůrných operativně pátracích prostředků jde ruku v ruce s použitím operativně pátracích prostředků dle trestního řádu, jejichž použití svým charakterem umožňuje a usnadňuje. Není tomu tak vždy, podpůrné operativně pátrací prostředky lze využít při standardní operativně pátrací činnosti, tedy při pohybu policisty v zájmovém prostředí. Právní úpravu těchto prostředků obsahuje hned několik zákonů vymezujících činnost orgánů veřejné moci oprávněných vystupovat v trestním řízení jako policejní orgán⁶. Základní právní úpravu tedy najdeme v zákoně o policii, zákoně o celní správě a zákoně o vězeňské službě a justiční stráž.⁷

Podpůrné operativní prostředky jsou v policejním i celním zákoně vymezeny prakticky stejně, odlišnost je pak dána rozdílnými úkoly těchto orgánů v rámci trestního řízení, kdy je policista oprávněn využít podpůrných operativně pátracích prostředků při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby.⁸

Naproti tomu celník je také oprávněn k využití podpůrných operativně pátracích prostředků při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti,

⁵ Šámal, Musil, Kuchta a kol., Trestní právo procesní 4, vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 581

⁶ srov. § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě, Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráž

⁸ srov. § 72 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

v souvislosti s trestním řízením a dále při výkonu působnosti orgánů celní správy vyplývající z mezinárodních smluv.⁹ Jak policie, tak celní správa využívá všech pět podpůrných operativně pátracích prostředků.

Jinak je tomu u vězeňské služby, jejíž pověřené orgány používají podpůrné operativně pátrací prostředky v objektech vězeňské služby za účelem předcházení a odhalování trestné činnosti, a sice zabezpečovací techniku a zvláštní finanční prostředky. Toto zúžení výčtu podpůrných operativně pátracích prostředků pro vězeňskou službu vychází logicky ze skutečnosti, v jakých objektech jsou ke svému účelu využívány, jde zejména o vazební věznice, detenční ústavy a věznice pro výkon trestu odnětí svobody.¹⁰

K využívání podpůrných operativně pátracích prostředků je ze zákona rovněž oprávněna Generální inspekce bezpečnostních sborů. Toto oprávnění vyplývá z ustanovení § 42 zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů, které pak plně odkazuje na úpravu podpůrných operativně pátracích prostředků v zákoně o policii.¹¹

Informátor

Prvním z výčtu policejních institutů, podpůrných operativně pátracích prostředků, je informátor. Zákon o policii i o celní správě definuje shodně informátora jako fyzickou osobu, která poskytuje policii respektive celní správě informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií respektive celní správou. Policejním informátorem se osoba může stát z mnoha motivů, nejčastějším motivem je pak finanční odměna vyplácená ze zvláštních finančních prostředků.¹² Osoba informátora je osoba z kriminálně závadového prostředí a tudíž mající poznatky o trestné činnosti odehrávající se v tomto prostředí. Z tohoto důvodu jsou policisty takové osoby vyhledávány, získávány, motivovány a vytěžovány. Taková práce s informátory a jejich informacemi je pak základním kamenem operativně pátrací činnosti. Poznatky získané od informátora sice nemohou sloužit jako důkazy v trestním řízení, jsou však často podkladem pro zahájení úkonů trestního řízení. Informátor může být rovněž využit pro zavedení policisty do zájmového prostředí, případně pro zavedení agenta do prostředí. Použití informátora jako svědka v trestním řízení je spíše

⁹ srov. § 38 zákona č. 17/2012 Sb., o celní správě

¹⁰ srov. § 16a – § 16c zákona č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní

¹¹ srov. § 42 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

¹² srov. § 73 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

výjimečné, vzhledem k nebezpečí dekonspirace informátora a k charakteru fungování tohoto podpůrného operativně pátracího prostředku, kdy je potřeba, aby informátor, dlouhodobě poskytoval informace z kriminálně závadového prostředí, nikoliv pouze pro účely „jednoho případu“. Pokud však nastane situace, kdy je nutné informátora využít jako svědka v trestním řízení, je na místě, aby jeho totožnost byla utajena dle § 55 odst. 2 trestního řádu, případně aby mu byla poskytnuta ochrana dle zákona o ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.¹³ Takové utajení totožnosti informátora jako svědka v trestním řízení však může být v kolizi s právem obviněného respektive obžalovaného na spravedlivý proces.¹⁴ K problematice vystupování utajených svědků v řízení před soudem pojedná podrobněji kapitola této práce věnovaná použití agenta jako operativního pátracího prostředku.

Krycí prostředky

Krycím prostředkem jakožto podpůrným operativně pátracím prostředkem se dle zákona o policii rozumí věc včetně krycího dokladu, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyzaření její činnosti nebo k zastírání činnosti policie.¹⁵ Znění ustanovení zákona o celní správě upravující krycí prostředek, tedy ustanovení § 39 je s tím policejním totožné, jen na samotném konci je slovo *policie* nahrazeno *celní správou*. Typicky pak budou krycími prostředky zejména dopravní prostředky, krycí doklady (viz. následující bod této kapitoly) a oděvní součástky. Za splnění zákonných podmínek mohou být jako krycí prostředky využity takzvané nebezpečné látky a věci, zejména pak výbušniny, omamné a psychotropní látky, jedy a nejrůznější padělky listin. Prostor jako krycí prostředek může být bytový i nebytový, půjde o místo sloužící ke schůzkám s informátorem, případně agentem. Může jít i o prostor provozovny předstírající určité podnikatelské činnosti.¹⁶

Krycí doklad

Policisté používající operativně pátrací prostředky a oprávnění policisté a další osoby mohou při operativně pátrací činnosti využít krycí doklady k zastření skutečné totožnosti, k zabránění vyzaření jejich skutečné činnosti, k zabránění odhalení krycího

¹³ Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha: 2014, str. 309

¹⁴ Sotolář, A. Půry, F. Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost, Trestněprávní revue 1/2003, str.6

¹⁵ srov. § 74 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

¹⁶ Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha: 2014, str. 309, 310

prostředku. Klasicky tak půjde o průkazy totožnosti, osvědčení o registraci vozidla a další doklady, které mohou sloužit ke stanovenému účelu. Zákon stanoví výčet průkazů, jež nesmí být jako krycí doklady použité, a to hned z několika důvodů. Krycím dokladem nesmí být doklad osoby žijící nebo zemřelé kvůli ochraně práv těchto osob. Zákon rovněž zapovídá použít jako krycí doklad průkazy vrcholných ústavních činitelů, jednak kvůli ochraně zmíněných institucí a také z ryze metodických důvodů, kdy počty osob působících v těchto vrcholných orgánech jsou omezené a ověření jejich existence je v dnešní době dílem okamžiku a v případě použití takového krycího dokladu by zcela zřejmě došlo velmi rychle k dekonspiraci policisty.¹⁷

Zákon umožňuje policii a ministerstvu vnitra při vydávání krycích dokladů zavést údaje v nich obsažených do patřičných evidencí. Půjde zcela jistě o centrální registr obyvatel, registr vozidel a další. Orgány veřejné moci jsou povinny policii respektive ministerstvu poskytnout součinnost při vydávání krycích dokladů a zavádění údajů do patřičných evidencí za dodržování postupů vedoucích k utajení takové činnosti. Krycí doklady jsou vydávány se souhlasem ministra vnitra. V návaznosti na tuto skutečnost vede Ministerstvo vnitra evidenci krycích dokladů.¹⁸

Zabezpečovací technika

Zákon o Policii definuje podpůrný operativně pátrací prostředek - zabezpečovací techniku jako technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.¹⁹

Touto zabezpečovací technikou mohou být různé signalizační systémy, nástrahové systémy instalované za účelem dokumentování určité činnosti či sběru stop a informací. Tuto techniku lze použít při aplikaci operativně pátracích prostředků dle trestního řádu.²⁰

Pokud je zabezpečovací technika využívána pro účely operativně pátracích prostředků, pak je pro její technickou specifikaci určen stupeň utajení, jak je popsáno v úvodu této práce. Ve světle těchto skutečností je až zarážející postup jednoho Krajského policejního ředitelství, jejíž pracovníci vypsalí veřejnou zakázku s názvem: „Nákup zabezpečovací techniky a techniky pro sledování osob a věcí“. Veřejná zakázka byla zveřejněna na internetu a součástí zadání veřejné zakázky byla i technická

¹⁷ Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha: 2014, str. 312

¹⁸ Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha: 2014, str. 313

¹⁹ srov. § 76 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

²⁰ Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha: 2014, str. 314

specifikace této techniky včetně údaje v jakém zařízení má být zakonspirována kamera určená ke sledování. Pomineme-li možnou trestní odpovědnost pracovníků, kteří mají za úkol nákup materiálu pro dané policejní ředitelství, za trestný čin Ohrožení utajované informace, je vypsání takové zakázky z taktického hlediska jistou komplikací do budoucna a taková zabezpečovací technika je pro účely sledování osob a věcí nepoužitelná nebo použitelná s vysokým rizikem dekonspirace.²¹

Zvláštní finanční prostředky

Posledním z podpůrných operativně pátracích prostředků jsou zvláštní finanční prostředky. Jde o vyčleněné finanční prostředky, kterými policie hradí některé výdaje v souvislosti se získáváním poznatků o trestné činnosti, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků, používáním operativně pátracích prostředků podle trestního řádu a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby.²² Ze zvláštních finančních prostředků jsou tedy hrazeny náklady na odměnu informátora, mohou to být i náklady vynaložené při sledování osob a věcí, kdy policisté následují objekt např. do restaurace, aby splynuli s prostředím, nesmí v restauraci sedět takzvané „na sucho“.

S ohledem na účel, pro který jsou zvláštní finanční prostředky určeny, není možné, aby se na ně vztahovaly právní předpisy upravující hospodaření s peněžními prostředky státu. Oprávněný policista je však povinen se zvláštními finančními prostředky nakládat hospodárně, v souladu s účelem, na který byly prostředky poskytnuty.²³

3. 2. Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky lze vymezit jako souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných na základě a v souladu s trestním řádem a dalšími předpisy, při předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, dále při pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nebo nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech. Zákon o trestním řízení soudním obsahuje taxativní výčet operativně

²¹ policie.cz: Výzva k podání nabídky na veřejnou zakázku malého rozsahu „Nákup zabezpečovací techniky pro sledování osob a věcí“ (online), (citováno 2.3.15). Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/vyzva-k-podani-nabidky-na-verejnou-zakazku-maleho-rozsahu-nakup-zabezpecovaci-techniky-pro-sledovani-osob-a-veci.aspx>

²² srov. § 77 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

²³ tamtéž

pátracích prostředků, který nelze za žádných okolností rozšiřovat, a to ani per analogiam.²⁴ Operativně pátrací prostředky jsou předstíraný převod, sledování osob a věci a použití agenta.²⁵ Odhlížeje od toho, co je konkrétním obsahem operativně pátracích prostředků, jakým způsobem a za jakých podmínek se realizují, můžeme v literatuře zaznamenat i polemiku nad pojmenováním operativně pátracích prostředků právě *prostředky*. Fryšták pak cituje jednotlivé autory, kteří se kloní k pojmenování těchto prostředků spíše jako postupy, neboť je spolu s podpůrnými operativně pátracími prostředky považují za dílčí kriminalisticko-taktické metody. S tímto závěrem lze jistě souhlasit s ohledem na jejich podřazení pod pojem operativně pátrací činnost. Fryšták však uzavírá tuto polemiku jako zcela nadbytečnou, když nepovažuje rozdíl mezi pojmenováním prostředky a postupy jako zásadní.²⁶

Operativně pátrací prostředky lze vymezit i negativně, tedy operativně pátrací prostředky nejsou specifické prostředky získávání informací, tedy zpravodajské prostředky vymezené zákonem o Bezpečnostní informační službě²⁷. Za operativně pátrací prostředky nelze považovat ani sledování osob a věci, krycí doklady, nástrahovou a zabezpečovací techniku, využití osob jednajících ve prospěch ve smyslu zákona o zpravodajských službách²⁸. Za operativně pátrací prostředky nelze považovat podpůrné operativně pátrací prostředky, byť oboje prostředky společně spadají pod širší a komplexnější pojem operativně pátrací činnost.²⁹

Operativně pátrací prostředky jsou v trestním řádu upraveny v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, lze je však použít i po jeho zahájení ve fázi vyšetřování, ale i po podání obžaloby v řízení před soudem, pokud v této fázi o jejich použití rozhodne předseda senátu soudu prvního stupně.³⁰

V ustanovení § 158b trestního řádu jsou upraveny základní podmínky a vyjádřeny zásady použití operativně pátracích prostředků. V řízení o úmyslném trestném činu³¹ může operativní pátrací prostředky používat jen pověřený policejní orgán. Toto pověření může být uděleno policejnímu orgánu, respektive oprávněnému útvaru příslušným ministrem, pokud půjde o útvar Vězeňské služby ministrem

²⁴ Hendrych D. Právní slovník, 3. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, str.

²⁵ srov. § 158b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁶ Fryšták, M. Dokazování v přípravném řízení. 1. Vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnícká fakulta, 2014, str. 232 a n.

²⁷ zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

²⁸ zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

²⁹ Hendrych D. Právní slovník, 3. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, str.

³⁰ Šámal, Musil, Kuchta a kol., Trestní právo procesní 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 581

³¹ srov. § 15 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

spravedlnosti, pokud půjde o útvar Policie České republiky dává takové pověření policejní prezident, pokud půjde o útvar Generální inspekce bezpečnostních sborů dává pověření její ředitel, u inspekčních útvarů zpravodajských služeb vystupujících jako policejní orgán dle trestního řádu, v řízení o trestných činech příslušníků zpravodajských služeb, dávají pověření k použití operativně pátracích prostředků těmto útvarům ředitelé jednotlivých zpravodajských služeb.³²

Obecné podmínky k použití operativně pátracích prostředků jsou celkem čtyři. Operativně pátrací prostředky mohou být použity pouze v trestním řízení vedeném o úmyslném trestném činu, jejich použití musí být zaměřeno výhradně k získání skutečností³³ důležitých pouze pro dané trestní řízení. Další podmínka je dána zásadou subsidiarity, která je vyjádřena tím, že operativně pátrací prostředky je možno použít pouze tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinými prostředky nebo jen s velkými obtížemi. Policejní orgán je tedy ze zákona povinen zvážit jiné možnosti opatření důkazů před volbou použití operativně pátracích prostředků, aby tak minimalizoval zásahy do práv a svobod osob.³⁴

Čtvrtým limitem v použití operativně pátracích prostředků je zásada přiměřenosti, respektive minimalizace, kdy použití operativně pátracích prostředků může omezit práva a svobody osob pouze v nezbytně nutné míře, a to jak z pohledu intenzity zásahu do práv a svobod, tak z pohledu délky trvání tohoto zásahu.³⁵

Další podmínky pro operativně pátrací prostředky jsou stanoveny u jednotlivých prostředků odlišně s přísností odpovídající míře zásahu do práv a svobod osob při použití operativně pátracích prostředků, jde o podmínky zejména stran povolení použití, kontroly jejich použití a vyhodnocení výsledků použití operativně pátracích prostředků.

Výstupy z použití operativně pátracích prostředků, tedy zvukové, obrazové a jiné záznamy, které splňují podmínky protokolace podle trestního řádu lze použít v rámci trestního řízení jako důkaz.³⁶

Oprávněnými útvary k využití operativně pátracích prostředků jsou všechny útvary spadající pod Službu kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky, a to od těch s celorepublikovou působností jako jsou Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Národní protidrogová centrála, Útvar odhalování korupce a

³² Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1987

³³ Skutečnosti důležité pro trestní řízení jsou vymezeny § 89 odst. 1 Trestního řádu

³⁴ Šámal, Musil, Kuchta a kol., Trestní právo procesní 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 582

³⁵ tamtéž

³⁶ srov. § 158b odst.3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

finanční kriminality, po útvary s územně vymezenou působností, tedy Služeb kriminální policie a vyšetřování Krajských ředitelství policie a územních odborů (dříve okresů). Klíčovými jsou, ve vztahu k operativně pátracím prostředkům, dva útvary Služby kriminální policie a vyšetřování s celorepublikovou působností, jsou to Útvar zvláštních činností a Útvar speciálních činností. Útvar zvláštních činností je v první řadě oprávněn k provádění sledování osob a věcí na celém území České republiky, provádí kvalifikovanější a technicky náročnější úkoly v rámci sledování osob a věcí. Na sledování osob a věcí se podílí i Odbory operativní dokumentace jednotlivých krajských ředitelství, Útvar zvláštních činností tyto odbory metodicky vede. Útvar speciálních činností zajišťuje provádění předstíraného převodu, použití agenta a zajišťuje pro další služby policie vydávání krycích dokladů. Od roku 2012 je k použití agenta oprávněn i Útvar speciálních operací Generální inspekce bezpečnostních sborů, který rovněž provádí za využití operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků zkoušku spolehlivosti³⁷.

3. 2. 1. Historie operativně pátracích prostředků v českém právním řádu

Období do roku 1989

Před rokem 1989 již existovala organizovaná trestná činnost, nevyskytovala se však v takové míře, jak ji známe dnes. Vzhledem k tehdy platnému trestnímu právu hmotnému byla trestná činnost vnímána ze strany orgánů činných v trestním řízení často jako útok proti státnímu zřízení. V boji proti té nejzávažnější trestné činnosti byla aktivní Státní bezpečnost, jakožto součást Sboru národní bezpečnosti. Operativně pátrací činnost tehdy nebyla kodifikována v rámci zákonů, ale prostřednictvím rozkazů ministra vnitra, interních směrnic a jejich příloh. Díky Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek lze velké množství těchto rozkazů a směrnic dohledat, včetně směrnic upravující postupy, formy a metody sledování. Z odborného pohledu je zveřejnění těchto dokumentů závažné, neboť většina postupů se vyvíjí pouze stran využití technického pokroku. Zvláště to platí zejména u klasického sledování objektu přímo na ulici. I v době před rokem 1989 se hojně používaly krycí prostředky, krycí doklady, zabezpečovací technika a síť informátorů často za hranou lidských práv a svobod. Jako kuriozitu lze uvést krycí názvy takzvaných zpravodajsko-technických

³⁷ srov. § 41 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

úkonů, kdy se pro odposlech telefonních hovorů používalo kódové označení „ZTÚ PŘEMEK“ a pro nasazení skryté kamery ke sledování to bylo označení „ZTÚ DAGMAR“.³⁸

Sbor národní bezpečnosti se tedy dělil na Státní bezpečnost a Veřejnou bezpečnost. Státní bezpečnost byla dne 15.2.1990 rozpuštěna rozkazem ministra vnitra č. 16/1990 ze dne 1.2.1990.³⁹

Období po roce 1989

Veřejná bezpečnost byla zrušena zákonem České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ze dne 21. června 1991, který se stal účinným 15. července 1991 a do našeho právního řádu zavedl oprávnění k používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky pro službu kriminální policie a pro službu ochrany ekonomických zájmů.

Mezi operativně pátrací prostředky řadil původní zákon o policii sledování osob a věcí, využívání osob jednajících ve prospěch policie, tedy informátora, dále používání krycích dokladů a používání nástrahové a zabezpečovací techniky.⁴⁰

Operativní technikou se tehdy rozuměla technika sloužící k odposlechu a záznamu telekomunikačního nebo radiokomunikačního provozu a technika sloužící k pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů v případě, že byly užívány způsobem, kterým bylo zasahováno do ústavních práv občana.

Dělení na operativně pátrací prostředky a operativní techniku mělo svůj význam z hlediska zmíněné ochrany ústavních práv občana, kdy operativně pátracími prostředky do těchto práv zasahováno nebylo. Operativní technikou naopak do ústavních práv zasahováno bylo, a to ve velké míře, proto její použití podléhalo povolení ministra a kontrole České národní rady respektive jejím prostřednictvím zřízeného kontrolního orgánu.⁴¹

Použití operativně pátracích prostředků a operativní techniky nesmělo sledovat jiný zájem než získání informací důležitých k odhalení a objasnění úmyslných trestných činů a zvláště závažných úmyslných trestných činů nebo úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání zavazovala vyhlášená mezinárodní smlouva. Operativní techniku bylo možné použít v případech, kdy jiným způsobem nešlo požadované informace získat

³⁸ Churaň, M. a kol. Encyklopedie špionáže. 2. vydání. Praha : Libri, 2000, str. 25

³⁹ tamtéž

⁴⁰ srov. § 34 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění k 21.6.1991

⁴¹ srov. § 35 a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění k 21.6.1991

nebo jen s velkými obtížemi, a sice pouze na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na dobu šesti měsíců.⁴²

Novelou č. 26/1993 Sb., zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, byl okruh oprávněných útvarů k použití operativně pátracích prostředků a operativní techniky rozšířen o útvar policie, zřízený ministerstvem vnitra, pro odhalování trestných činů spáchaných policisty. Rozšířen byl i výčet účelů, ke kterým šlo použít operativní techniku, a to k vyhledávání, otevírání a zkoumání dopravovaných zásilek a provádění jejich vyhodnocení za využití kriminalistických metod. Oprávnění k povolení použití operativní techniky přešlo touto novelou z ministra na prokurátora určeného generálním prokurátorem, zároveň byla upravena doba platnosti povolení, kdy šlo použít operativní techniku povolit na dobu šesti měsíců, a tato doba šla na základě žádosti prodloužit.⁴³

Právní úprava operativně pátracích prostředků a operativní techniky dostala dalších změn velmi záhy, a sice novelou zákona o policii vydané ve sbírce zákonů pod číslem 326/1993. Úvodní ustanovení byla měněna v souvislosti se změnou názvů oprávněných útvarů, kterými byly služba kriminální policie, služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti a útvar inspekce. Další novinkou v právní úpravě operativně pátracích prostředků byl výčet osob, jejichž průkazy nesměly být využívány jako krycí doklady. Ve světle podkapitoly této práce věnující se krycím dokladům⁴⁴ působí až komicky zavedení zákazu použít jako krycí doklad průkaz prezidenta republiky. Zásadní změnu však znamenal přechod povolovacího procesu z prokurátora na soudce krajského soudu, v jehož obvodu měl žádající policejní útvar sídlo. Operativní techniku šlo nově využít i pro potřeby Bezpečnostní informační služby České republiky.⁴⁵

Za přelomovou novelu zákona o policii ve vztahu k operativně pátracím prostředkům lze bezesporu zařadit zákon č. 152/1995 Sb., kterým se zavádí do právního řádu možnost použití agenta a uskutečnění předstíraného převodu věci.

Agentem je policista, který plní úkoly uložené mu oprávněnými útvary k použití operativně pátracích prostředků, který vystupuje zpravidla s krycími doklady a se zastíráním skutečného účelu své činnosti. Agentu lze použít jen na základě povolení soudce krajského soudu, v jehož obvodu má žadatel o povolení k použití agenta své sídlo. Agentu šlo použít při odhalování zvláště závažných úmyslných trestných činů dle

⁴² tamtéž

⁴³ srov. § 33 a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 26/1993 Sb.,

⁴⁴ viz. 3.1. Podpůrné operativně pátrací prostředky – Krycí doklad

⁴⁵ srov. § 33 a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 326/1999 Sb.,

definice tehdy platného trestního zákona,⁴⁶ dále k odhalování jiných úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání zavazovala vyhlášená mezinárodní smlouva, a ke zjišťování jejich pachatelů, stejně jako pachatelů trestných činů spáchaných ve prospěch zločinného spolčení, za podmínek, kdy by odhalování těchto trestných činů a zjišťování jejich pachatelů jiným způsobem bylo podstatně stížené. Agent měl povinnost při své činnosti volit takové prostředky, které směřovaly ke splnění jeho služebního úkolu, avšak jimiž nebyla jiným osobám způsobována bezdůvodná újma na jejich právech. Činnost policejního agenta podléhala kontrole příslušného státního zástupce, potažmo soudce.⁴⁷

Dalším operativně pátracím prostředkem, zavedeným do zákona o policii v roce 1995, byl předstíraný převod. Předstíraný převod nebyl nijak omezen ani podmíněn povolením, neboť k dokumentaci předstíraného převodu se využívala operativní technika, jejíž použití podléhalo jak povolení, tak i kontrole ze strany příslušného soudce. Předstíraný převod byl zákonem definován jako předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu věci, k jejímuž držení bylo obvykle třeba zvláštního povolení nebo jejíž držení bylo nepřípustné.⁴⁸ Typicky se předstíraný převod využíval a využívá při nelegálních obchodech s drogami, zbraněmi a výbušninami.

Dílejší změny z roku 1995 se týkaly i právní úpravy použití operativní techniky, kdy šlo tuto využít i bez povolení, v případě že osoba, do jejíž práv a svobod bylo použitím této techniky zasahováno, s jejím použitím výslovně souhlasila. Toto ustanovení mělo využití v případech únosů, vydírání apod. Operativní techniku bylo možné použít na základě dožádání též pro potřeby zpravodajských služeb.⁴⁹

Poslední změnou před takzvanou „velkou novelou trestního řádu“ byla do zákona o policii v roce 2001 zavedena možnost použití agenta k plnění úkolů v zahraničí na základě rozhodnutí policejního prezidenta a povolení soudce krajského soudu, s předchozím souhlasem příslušných orgánů státu, ve kterém měl agent plnit tyto úkoly.⁵⁰

Velká novela trestního řádu

⁴⁶ srov. § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v tehdy platném znění

⁴⁷ srov. § 34b zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 152/1995

⁴⁸ srov. § 34c zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 152/1995

⁴⁹ srov. § 36 a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 152/1995

⁵⁰ srov. § 34b zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 60/2001

Doslova revoluci v trestním řízení znamenala novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která upravila prakticky celé trestní řízení. Z nejvýznamnějších změn lze jmenovat novinky v právní úpravě přípravného řízení trestního, jako je role státního zástupce při realizaci odklonů, provádění vyšetřování trestné činnosti příslušníků policie a Bezpečnostní informační služby a pro tuto práci tolik zásadní roli státního zástupce ve vztahu k použití operativně pátracích prostředků.⁵¹

Operativně pátrací prostředky byly s úpravami převzaty ze zákona o policii do trestního řádu. Do trestního řádu byly převzaty pouze tři operativně pátrací prostředky, a to předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Ostatní operativně pátrací prostředky, známé ze zákona o policii, se pak staly podpůrnými operativně pátracími prostředky a došlo tak k jasnému vymezení hranice mezi operativně pátrací činností policie a postupem policejního orgánu v trestním řízení, za současného naplnění základních zásad trestního řízení.⁵² K této změně došlo hned z několika důvodů. V prvním případě tomu bylo zejména proto, aby se trestní řízení stalo účinnější ve vztahu k organizované a závažné trestné činnosti, neboť při zachování podmínek řádné protokolace dle trestního řádu při použití operativně pátracích prostředků bylo možné tyto výstupy využít jako důkazy v řízení před soudem. Dalším důležitým důvodem pro tuto změnu, bylo posílení role státního zástupce za účelem kontroly použití operativně pátracích prostředků ve vztahu k lidským právům a svobodám. Státní zástupce nově začal dohlížet i na efektivitu použití operativně pátracích prostředků, zda přináší výsledky, které mají, v souvislosti s nemalými náklady, které nasazení operativně pátracích prostředků provází.⁵³

3. 2. 2. Předstíraný převod

Obecně k předstíranému převodu

Předstíraným převodem ve smyslu ustanovení § 158c trestního řádu rozumíme předstíraní koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jejíž držení je nepřípustné, dále věci která pochází z trestného činu nebo je ke spáchání trestného činu určena. Předstíraný převod podléhá předchozímu písemnému povolení státního zástupce,

⁵¹ Fenyk, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 – 12, s. 40 - 41

⁵² Šámal, Musil, Kuchta a kol., Trestní právo procesní 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 580 - 581

⁵³ Fenyk, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 – 12, s. 40 - 41

s výjimkou případů, kdy provedení předstíraného převodu nesnese odkladu. V takovém případě může policejní orgán předstíraný převod provést i bez povolení, je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat. Pokud dodatečné povolení policejní orgán do 48 hodin neobdrží, je povinen zanechat dalších úkonů souvisejících s předstíraným převodem a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. O uskutečněném předstíraném převodu sepíše policejní orgán úřední záznam, který do 48 hodin doručí státnímu zástupci.⁵⁴ Provádění předstíraného převodu pro oprávněné útvary policie zajišťuje Útvar speciálních činností Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky v těsné spolupráci s policisty oprávněného útvaru a Odbory operativní dokumentace Krajského ředitelství policie, případně ve spolupráci s Útvarem zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování, poslední dva jmenované útvary pak pro potřeby dokumentace předstíraného převodu. Blíže k tomu v části této práce, která se věnuje problematice dokumentace předstíraného převodu a sledování osob a věcí.

Předmět předstíraného převodu

Předmětem předstíraného převodu mohou být celkem čtyři okruhy věcí, a sice věci, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení, věci, jejichž držení je nepřipustné, dále věci pocházející z trestné činnosti a věci, které jsou určeny ke spáchání trestné činnosti.⁵⁵

Věc, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jsou věci, k jejichž získání, držení, ale i manipulaci s nimi, je nutný souhlas, průkaz nebo jiný úkon mající povahu povolení. Takovými věcmi jsou zejména omamné a psychotropní látky, prekursory sloužící k jejich výrobě a jedy. Další skupiny věcí, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení, jsou radioaktivní materiály, střelné zbraně a střelivo, výbušniny a vojenský materiál, řadíme sem i některá léčiva, látky s hormonálním a anabolickým účinkem, ale i nejrůznější sbírky muzejní povahy, s nimiž nelze libovolně nakládat, zejména je vyvážet do zahraničí apod.⁵⁶

Další skupinou věcí, jež mohou být předmětem operativně pátracího prostředku, předstíraného převodu jsou věci, jejichž držení je nepřipustné, tedy věci, které nemohou ani nesmí být předmětem vlastnických vztahů, ani držby. Patří sem zejména zakázané

⁵⁴ srov. § 158c zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1996

zbraně a střelivo, zakázaná vojenská munice, některé druhy výbušnin a některé druhy radioaktivních materiálů.⁵⁷

Povolení k předstíranému převodu

Jak již bylo uvedeno výše v úvodu této podkapitoly je k provedení předstíraného převodu potřeba předchozí písemné povolení státního zástupce. Toto povolení vydává státní zástupce formou opatření – nikoli rozhodnutí, nelze tedy vůči němu brojit stížností a povolení nemusí být doručováno. Předstíraný převod sice může být neodkladným a neopakovatelným úkonem, ale zákon pro povolení k jeho uskutečnění vyžaduje písemnou formu, proto nelze toto povolení nahradit ani telefonem nebo faxem. V úvahu však přichází elektronická pošta se zaručeným elektronickým podpisem, byť je třeba vést v patrnosti, že veškerá činnost týkající se přípravy a realizace operativně pátracích prostředků podléhá stupni utajení, a proto ani tento způsob doručování nebude zřejmě využit.⁵⁸

Státní zástupce při vydávání předchozího povolení k provedení předstíraného převodu vychází zásadně ze znalosti skutkového stavu prostudováním spisového materiálu.⁵⁹ Ve výjimečných případech lze vydat povolení k vydání předstíraného převodu na základě informací policejního orgánu.⁶⁰ Zároveň státní zástupce dbá, aby provedením předstíraného převodu nedošlo k nepřipustnému zásahu do jednání osob, vůči nimž má být úkon použit, zejména aby nebyly podněcovány k trestné činnosti, kterou dosud nepřipravovali, ani se o ni nepokusili. Státní zástupce tedy dbá, aby nedošlo provedením úkonu k nepřipustné policejní provokaci.⁶¹

Předstíraný převod lze provést i bez předchozího povolení státního zástupce v situaci, kdy provedení tohoto úkonu nesnese odkladu. Tedy v případech kdy hrozí, že by v době potřebné k opatření povolení k uskutečnění předstíraného převodu pominuly zásadní podmínky, pro příklad lze uvést situaci, kdy by zájemce o nákup množství zbraní, omamných a psychotropních látek si tyto opatřil jinde, případně držitel takových věcí tyto prodal někomu jinému. V takové situaci policejní orgán předstíraný převod provede, má však povinnost státního zástupce bezodkladně dodatečně požádat o

⁵⁷ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1997

⁵⁸ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1998

⁵⁹ srov. Čl 25 odst. 1 Pokynu obecné povahy č. 8/2009 nejvyšší státní zástupkyně, ze dne 21.9.2009, o trestním řízení

⁶⁰ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1998

⁶¹ srov. Čl 17 Pokynu obecné povahy č. 8/2009 nejvyšší státní zástupkyně, ze dne 21.9.2009, o trestním řízení

povolení. Státní zástupce úkon provedený bez jeho předchozího souhlasu přezkoumá, zejména stran důvodu, proč věc nesnesla odkladu. Nejistí-li na provedeném úkonu závady, vydá do 48 hodin dodatečné povolení k provedení předstíraného převodu. Lhůta 48 hodin se počítá od chvíle, kdy policejní orgán požádá o dodatečné povolení a povolení v této lhůtě musí být policejnímu orgánu doručeno.⁶²

V případě kdy policejní orgán neobdrží ve stanovené lhůtě 48 hodin dodatečné písemné povolení k provedení předstíraného převodu, je povinen všechny související úkony s předstíraným převodem ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl nijak nepoužít. Výše uvedené platí i v případě, kdy bude dodatečné povolení k uskutečnění předstíraného převodu vydáno, avšak nebude v zákonné lhůtě policejnímu orgánu doručeno.⁶³

Dokumentace předstíraného převodu

Dokumentaci předstíraného převodu rozlišujeme dvojího typu. První typ naplňuje ustanovení § 158c odst. 4 trestního řádu. Druhý typ dokumentace předstíraného převodu, obsáhlejší, pak slouží k využití předstíraného převodu jako důkazu v řízení před soudem.

Zákon stanoví policejnímu orgánu povinnost po provedení předstíraného převodu sepsat záznam a ten ve lhůtě 48 hodin doručit státnímu zástupci.⁶⁴

Záznam slouží státnímu zástupci, který v dané trestní věci vykonává dozor, k informaci o tom, že byl předstíraný převod proveden a zároveň je podkladem k přezkumu, zda byl předstíraný převod proveden v mezích zákona a zákonným postupem. Záznam krom obecných náležitostí obsahuje i informace o identifikaci osoby, vůči níž byl úkon prováděn a také popis samotného skutkového děje, byť trestní řád nijak neupravuje náležitosti tohoto záznamu. Záznam o realizaci předstíraného převodu bude tedy především nositelem informace o provedení úkonu vedoucího k získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Sám o sobě může být tento záznam využit jako důkaz v řízení před soudem ve smyslu § 89 odst. 2 trestního řádu⁶⁵ avšak průběh předstíraného převodu bude potřeba prokázat i dalšími důkazními prostředky.⁶⁶

⁶² srov. Čl 25 odst. 2 Pokynu obecné povahy č. 8/2009 nejvyšší státní zástupkyně, ze dne 21.9.2009, o trestním řízení

⁶³ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1999

⁶⁴ srov. § 158c odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁶⁵ Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci...

⁶⁶ Výkladové stanovisko č. 12/2002 Sbírkou výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

Další důkazní prostředky bude na místě využít zejména s ohledem na důkazní sílu respektive hodnotu záznamu dle § 158c odst. 4 trestního řádu. Potřebu usvědčujícího důkazu při využití předstíraného převodu a jistého nedostatku v jeho právní úpravě vyřešila sama praxe, kdy je zpravidla předstíraný převod realizován za současného využití dalšího operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí dle ustanovení § 158 d odst. 2 a § 158d odst. 7 trestního řádu. Využití dalšího operativně pátracího prostředku k dokonalé dokumentaci předstíraného převodu je využíváno i z hlediska problematického využití policisty provádějícího předstíraný převod jakožto svědka u soudu, kdy je z taktického a metodického hlediska žádoucí jeho totožnost utajit, přičemž toto utajení není možné vždy realizovat a je pak nutné se obejít v dokazování bez této svědecké výpovědi tak, aby nebyla ohrožena důkazní situace.⁶⁷

Vybrané problémy aplikace předstíraného převodu

V rámci realizace a soudního hodnocení operativně pátracího prostředku předstíraný převod je možné narazit na několik úskalí. Prvním z těchto úskalí je nebezpečí, že policista provádějící předstíraný převod vybočí z mezí jemu stanovených a dopustí se nepřipustné policejní provokace. Tématu policejní provokace se blíže věnuje samostatná kapitola této práce 3.2.5. *Policejní provokace, zkouška spolehlivosti*, která vychází z bohaté judikatury soudů našich i zahraničních.

V souvislosti s předstíraným převodem je však třeba zmínit některá důležitá rozhodnutí tuzemských soudů. Prvním z těchto důležitých rozhodnutí je oficiálně nepublikované rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 6.8.2002 pod spisovou značkou 7 To 266/2002, kde se mimo jiné uvádí: „*1. Nezákonně jsou všechny zastřené policejní postupy podněcující určitou osobu ke spáchání trestného činu, tedy vyvolávající v ní úmysl spáchat trestný čin. Nepřipustné rovněž je, aby policisté aktivně vytvářeli podmínky k tomu, aby jimi vytipovaná osoba uskutečnila svůj úmysl trestný čin spáchat, pokud aktivně policie nepředcházelo jednání uvedené osoby, jímž tento úmysl navenek demonstrovala. Takové její jednání je třeba doložit důkazy.*

2. Pokud policie iniciuje nebo podněcuje spáchání trestného činu, jde o postup protizákonný, který je v rozporu i s mezinárodními úmluvami, jimiž je Česká republika vázána, a je popřením práva na spravedlivý proces. Důkazy o vině pachatele trestného činu opatřené za těchto okolností jsou proti němu procesně nepoužitelné. Za trestný čin

⁶⁷ Výkladové stanovisko č. 12/2002 Sbírky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

vyprovokovaný policií nelze tedy jeho pachatele odsoudit.

3. O policejní provokaci nejde, když je skrytá policejní aktivita pouze reakcí na jednání pachatele, jenž je schopen čin spáchat nezávisle i bez přispění ze strany policie, projevil úmysl čin spáchat a tento svůj úmysl začal naplňovat. Policie proto může zastřeným způsobem reagovat na situaci, kdy podezřelá osoba má již v úmyslu spáchat určitý trestný čin. Policejní aktivity přitom musí primárně směřovat k zadokumentování takového trestněprávně postižitelného jednání, k opatření důkazů o něm a k zabránění následkům, které jsou jím sledovány.⁶⁸

Do pomyslného protikladu k výše popsanému rozhodnutí bodu prvním lze postavit usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.8.2011, sp. zn. 1 To 35/2011, kterým jako nedůvodné zamítl odvolání obžalovaných obchodníků s kokainem, z jehož odůvodnění mimo jiné vyplývá: „Za nepřipustnou policejní provokaci, kdy jednání policie iniciuje a navádí jiného ke spáchání trestné činnosti či posiluje vůli pachatelů trestný čin spáchat a tím dochází k ovlivnění spáchání trestné činnosti a následné právní kvalifikace skutku, není možné považovat to, že policie při předstíraném převodu stanovila množství drogy, kterou předstírala od pachatele zakoupit, jestliže vycházela při formulaci svého požadavku ze zjištění o připravovaném či již realizovaném rozsahu páchaní trestné činnosti jejími pachateli učiněných (např. z údajů o odposlechu telefonních hovorů) v rámci objasňování věci.“⁶⁹ Tedy policie v rámci předstíraného převodu předstírala koupi 500g kokainu, přičemž od množství drogy se odvíjí právní kvalifikace potažmo výše trestu, v tomto případě však nešlo o nepřipustnou policejní provokaci neboť odposlechem telefonního provozu a sledováním osob a věcí byla spolehlivě zjištěna a dokumentována dlouhodobě prováděná trestná činnost obchodování s kokainem v řádu jednotek kilogramů.⁷⁰

Další úskalí, které však již bylo překonáno legislativou byl rozpor v situacích, kdy měl policista provádějící předstíraný převod vystoupit jako svědek před soudem. Žádoucí bylo z pohledu policejního orgánu, aby byla pravá totožnost a podoba tohoto policisty utajeny, což bylo možné pouze za splnění podmínek dle § 55 odst. 2 trestního řádu, k pokusům o utajení podoby a totožnosti policisty docházelo i v případech kdy tyto podmínky naplněny nebyly, což bylo napadáno ze strany obhajoby stran práva na

⁶⁸ Sotolář, A. Městský soud v Praze: K problematice policejní provokace a k právu na spravedlivý proces. Trestněprávní revue, 2002, č. 11, str. 330

⁶⁹ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2000

⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, ze dne 25.8.2011, sp. zn. 1To 35/2011

spravedlivý proces, práva na řádnou obhajobu.⁷¹ Obtíže popsané výše byly odstraněny zavedením ustanovení § 102a trestního řádu, k čemuž došlo zákonem č. 274/2008 Sb., který novelizoval a upravoval některé zákony v souvislosti s přijetím nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, s účinností od 1.1.2009. Ustanovení § 102a trestního řádu ukládá povinnost utajit totožnost a podobu osoby vystupující jako svědek v trestním řízení, která je policistou použitým v trestním řízení jako agent nebo provádějící předstíraný převod nebo se na realizaci těchto operativně pátracích prostředků přímo podílí. Povinnost utajit podobu a totožnost příslušníka bezpečnostního sboru, použitého jako agenta nebo k provedení předstíraného převodu, nemusí být naplněna za kumulativního splnění několika podmínek. Předně nesmí být osoba svědka ohrožena na životě a zdraví a nesmí být ohrožena jeho další kariéra v bezpečnostním sboru. K možnosti vyslechnout policistu – svědka, se musí vyjádřit ředitel příslušného bezpečnostního sboru, na základě čehož státní zástupce soudu navrhuje výslech bez utajení.⁷²

3. 2. 3. Sledování osob a věcí

Obecně ke sledování osob a věcí

Sledování osob a věcí je druhým z výčtu operativně pátracích prostředků, jehož prostřednictvím se získávají poznatky o osobách a věcech důležitých pro trestní řízení. Sledování probíhá utajovaným způsobem za pomoci technických nebo jiných prostředků. Tento operativně pátrací prostředek je klasickou taktickou kriminalistickou metodou operativně pátrací činnosti a ve smyslu operativně pátracích prostředků dle novodobé úpravy po roce 1989 je také nejstarší, když své bohaté kořeny má již v době před listopadem. Sledování osob a věcí bylo upraveno prvním porevolučním zákonem o policii a je operativně pátracím prostředkem původním, když použití agenta a předstíraného převodu přibylo až později. Tak jak sledování osob a věcí známe v současné podobě v trestním řádu, vyplývá z již zmiňované velké novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.⁷³ Sledování osob a věcí můžeme stejně tak jako zákonodárce rozdělit do třech typů, a sice podle metod a forem realizace takového sledování a rovněž z hlediska povolovacího procesu. Ke sledování osob a věcí obecně je důležité poznamenat povinnost policejního orgánu respektovat ochranu nerušené

⁷¹ nález Ústavního soudu, ze dne 6.6.2006, sp. zn. III. ÚS 291/2003

⁷² srov. § 102a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷³ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2004

komunikace mezi obviněným a obhájcem, tedy v případě kdy při realizaci sledování policejní orgán zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen případný záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.⁷⁴

Typy sledování a jejich povolení

Sledování osob a věcí zákonodárce rozdělil do třech typů z hlediska forem a metod, z hlediska prostředků dokumentace a z hlediska povolovacího procesu, který odpovídá přímo úměrně zásahu do osobnostních práv a svobod sledovaného.

Prvním typem sledování, které nepodléhá žádnému povolení a uskutečňuje se na žádost příslušného policejního orgánu, provádí buď policejní orgán sám, nebo k jeho realizaci využije oprávněný útvar, zpravidla se však na realizaci bude podílet Odbor operativní dokumentace příslušného, případně z důvodů konspirace i jiného, Krajského ředitelství policie nebo Útvar zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování, který je útvarem s celorepublikovou působností a v oblasti sledování osob a věcí je činný i metodicky pro ostatní útvary policie. První typ sledování tedy probíhá buď technickými prostředky, a nebo klasickým fyzickým sledováním bez jakékoliv dokumentace a na místech veřejně přístupných, kdy oprávněný policejní orgán sbírá poznatky o činnosti sledované osoby, její komunikaci a pohybu. Z povahy tohoto sledování lze dovodit, že jím získané poznatky budou spíše využity v rámci operativní činnosti. Komentář k trestnímu řádu připouští i možnost v pozdějších fázích trestního řízení policistu provádějícího sledování vyslechnout jako svědka do protokolu, aby bylo možné i toto sledování použít jako důkaz. Z hlediska právního se jeví tato možnost jako logická, z policejně-taktického hlediska je však tato možnost předem odsouzena do roviny čistě teoretické, kdy je na místě, aby totožnost policistů byla utajena dle zvláštního právního předpisu. Nelze si představit situaci, kdy je ke sledování prvního typu vyčleněn určitý počet policistů a jejich svědectvím do protokolu by došlo k jejich dekonspiraci a bylo tak zmařeno jejich další působení v útvaru policie. Jako logické se případně jeví analogické využití ustanovení § 102a trestního řádu, jež zaručuje utajení totožnosti policistů provádějících a bezprostředně se podílejících na předstíraném převodu a použití agenta. Tato možnost není nijak vzdálena praxi, zvláště při realizaci předstíraného převodu, kdy je potřeba tento úkon zvláště dokumentovat.

⁷⁴ srov. § 158d odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Druhý typ sledování osob a věcí je v trestním řádu odlišen dalším odstavcem, tedy odstavcem druhým ustanovení § 158d. Vzhledem k tomu, že tento typ sledování již může zasáhnout do základních práv a svobod člověka, neboť při jeho realizaci budou zpravidla pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je tento typ sledování podmíněn předchozím písemným povolením příslušného státního zástupce.⁷⁵ Žádost policejního orgánu o povolení ke sledování dle § 158d odst. 2 trestního řádu musí krom obecných náležitostí obsahovat i údaje o podezření z trestné činnosti, které musí být konkrétní a také odůvodnění, proč je potřeba sledování dokumentovat. Odůvodnění by mělo obsahovat také popis situace, ze kterého by mělo vyplynout, proč je potřeba volit právě sledování osob a věcí, tedy operativně pátrací prostředek a z jakých důvodů nelze získat skutečnosti důležité pro trestní řízení jiným způsobem v duchu zásady subsidiarity. V žádosti o povolení sledování budou uvedeny i potřebné údaje k identifikaci osoby nebo věci, které mají být sledovány. Povolení státního zástupce ke sledování má formu opatření, tedy nelze proti němu brojit stížností a nedoručuje se.⁷⁶ Sledování v tomto případě bude prováděno prakticky stejně a stejnými útvary, avšak s tím rozdílem, že při něm bude použito nejrůznějších technických prostředků k dokumentaci a pořizování zvukových záznamů, půjde tedy hlavně o skryté magnetofony, diktafony, odposlechy, skryté fotoaparáty, minikamery apod. Záznamy svědčící o zvukové komunikaci sledované osoby s jinou osobou na konkrétním místě, případně záznamy zachycující sledovanou osobu či sledovanou věc v určitém okamžiku na konkrétním místě tak, aby bylo možno se zrakem přesvědčit o podobě či pohybu této osoby nebo o manipulaci se sledovanou věcí, budou za splnění podmínky dle § 158d odst. 7 sloužit jako důkaz.⁷⁷

Nejvíce zasahujícím do základních práv a svobod, a proto i nejvíce diskutovaným, prověřeným soudy, ale i do podmínek povolení nejpřísněji upraveným je sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 trestního řádu. Tento typ sledování je možné realizovat na základě předchozího písemného povolení soudu, vzhledem k tomu, že jeho prostřednictvím je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství, je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků. V rámci tohoto typu sledování je realizován i vstup do obydlí za účelem umístění technických prostředků ke sledování osob a věcí (typicky

⁷⁵ srov. § 158d odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷⁶ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2008 a násl.

⁷⁷ Fryšták, M. Dokazování v přípravném řízení. 1. Vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, str. 233

prostorový odposlech, minikamera apod.). Při vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků.⁷⁸

Článek 12 Listiny základních práv a svobod zaručuje nedotknutelnost obydlí, toto právo může být omezeno pouze v případech nezbytných k ochraně života nebo zdraví, ochrany práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku, kterým je rovněž páchaní úmyslných trestných činů.⁷⁹ Pokud se v ustanovení § 158d odst. 3 hovoří o vstupu do obydlí, nelze jej vnímat úzce pouze jako prostor určený k bydlení, ale spíše jako prostor, kde lze očekávat jistou míru soukromí. Tuto úvahu potvrdil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08, ve věci ústavní stížnosti stěžovatele, proti kterému byl použit prostorový odposlech ke sledování osob a věcí v prostorách jeho kanceláře v budově městského úřadu, avšak povolen pouze v režimu § 158d odst. 2 trestního řádu s odůvodněním, že úřad veřejné správy je veřejným prostorem, protože je zde vykonávána veřejná správa a nedopadá tak na tento případ nutnost prolomení ochrany soukromí, když to tady dle názoru státního zástupce prakticky neexistuje. Ústavní soud k tomu však uvádí: *„I když je kvalita (resp. rozsah tohoto soukromí zcela nepochybně jiná než na jiných místech, přesto nelze akceptovat názor, že vůbec neexistuje, resp. že vůbec nepoživá ochrany čl. 8 Úmluvy, což přiměřeně platí i pro osoby, které v takových prostorech vykonávají státní službu. Lze naopak poukázat na to, že ochrana soukromí obecně všech zaměstnanců je nyní zákonodárcem na úrovni podústavního práva výslovně zakotvena v § 316 odst. 2 zákoníku práce. Ostatně, byl-li by tento argument (že prostory, kde je vykonávána veřejná správa nepoživají ochrany soukromí neb jsou prostory veřejnými pozn. aut.) doveden ad absurdum, nebylo by vůbec zapotřebí povolení prostorového sledování a takto pořizovaný záznam by bez dalšího byl použitelný jako důkaz v řízení před soudem.“* Bylo tedy na místě v tomto případě žádat o povolení ke sledování osob a věcí soud dle ustanovení § 158d odst. 3. K procesu povolení sledování v této věci se Ústavní soud rovněž vyjádřil, když konstatoval, že žádost policejního orgánu o povolení sledování osob a věcí splňuje toliko formální náležitosti, ale po stránce materiální, tedy popisu na základě jakých skutečností a důkazů došel policejní orgán k závěru, že je nutno použít operativně pátrací prostředky, je žádost zcela nedostatečná. Lze se domnívat, že státní zástupce při povolení tohoto opatření vycházel ze znalosti spisového materiálu, což jej však neopravňuje k postupu contra §

⁷⁸ srov. § 158d odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2006

158d odst. 4. Závěry Ústavního soudu v této věci stran povolení operativně pátracích prostředků přehledně shrnuje Milan Jelínek ve svém komentáři, kde uvádí, že omezení Ústavou chráněných práv a svobod, které připouští zákon, musí být vždy posuzována z hlediska nezbytnosti a z hlediska odůvodněnosti, což dále shrnuje ve třech bodech. Předně považuje použití operativně pátrací techniky, opatření důkazů o trestné činnosti za možné jen tehdy, pokud již z jiných skutečností a indicií vyplývá podezření o páchání konkrétní a konkretizované trestné činnosti konkrétní a konkretizovanou osobou nebo osobami, popřípadě souvislost činnosti sledovaných osob s činností konkrétně porušující zákonem chráněné zájmy ve smyslu trestněprávním. Dále zmiňuje nutnost odůvodnění žádosti o povolení použití operativně pátrací techniky konkrétními indiciemi a souvislostmi, které musí být v žádosti označeny a důkazy k nim přiloženy. Poslední poznámku pak věnuje povinnosti orgánu, který o žádosti rozhoduje, kdy má za to, že tento orgán musí žádost přezkoumat a docela i provést případná zjištění k ověření odůvodněnosti takové žádosti a postup při rozhodování musí být z vydaného rozhodnutí zřejmý a patrný.⁸⁰

Ve vztahu k výše popsanému lze jednoznačně dojít k závěru, že v tomto případě pochybil státní zástupce, neboť měl jistě k dispozici a byl seznámen s výkladovým stanoviskem Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2004 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. května 2004, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k použitelnosti magnetofonového záznamu rozhovoru jako důkazu v trestním řízení. Z tohoto stanoviska vyplývá, že není tolik podstatné stran záznamu hlasového projevu, v jakém prostoru byl tento projev zachycen, ale zda byl určen veřejnosti, či byl tento hovor míněn jako soukromý, když ve výroku pod bodem I. Pro státní zástupce stanoví: *„Hlasový projev konkrétní osoby neurčený pro veřejnost je osobním projevem požívajícím ochrany soukromí podle čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 listiny základních práv a svobod, resp. podle čl. 17 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, i ochrany osobnosti podle § 12 odst. 1 občanského zákona. Jeho pořizení bez souhlasu osoby, o jejíž projev jde, orgány činnými v trestním řízení pro účely důkazního řízení, je proto možné jedině na základě zákona a postupem, který je upraven trestním řádem (§ 158d odst. 2 popřípadě odst. 3*

⁸⁰ Jelínek, M. Ústavní meze prostorových odposlechlů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. Bulletin advokacie, 2010, č. 5, str. 31

trestního řádu).“ Tedy ochrana soukromí a tam uskutečněných rozhovorů vztahujících se na prostor kanceláře v úřadu veřejné správy je zřejmá a logicky vyvoditelná.

Ustanovení § 158d odst. 3 trestního řádu připouští na základě povolení soudu i prolomení listovního tajemství, případně tajemství obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Ochrana listovního tajemství je dána čl. 13 Listiny základních práv a svobod: „*Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou nebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.*“⁸¹

Ke zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí je pak třeba upozornit na zásadní skutečnost, a sice v případě emailů a elektronické komunikace, kdy bude potřeba odlišit emailovou komunikaci od emailů uložených v počítači. Ve vztahu k emailu a sledování osob a věcí se vyjádřili ve svém článku Smejkal a Mates, když dle jejich názoru se ustanovení o sledování osob a věcí dle § 158d trestního řádu může vztahovat toliko na osoby a jejich projevy (myšleno projevy osobní povahy ve smyslu ObčZ), včetně projevů písemných, nikoliv tedy na dopravované zprávy podléhající listovnímu a telekomunikačnímu tajemství. V tom případě je na místě postup podle § 88 trestního řádu (odposlech a záznam telekomunikačního provozu).⁸²

Nutno podotknout, že citovaný článek Matese a Smejkala pochází z roku 2001 a stanovisko zde citované je již překonáno technickým pokrokem a současnými potřebami trestního řízení, byť i nadále pracujeme se základní myšlenkou, která klade důraz na rozdíl mezi odposlechem a záznamem komunikace na straně jedné a zjišťováním obsahu jiných písemností a záznamů uchovaných v soukromí. Nejvyšší státní zastupitelství k tomu poznamenává, že do současné doby k této problematice neexistuje relevantní publikovaná judikatura, avšak vychází z judikatury dosud nepublikované, ale jemu známé a vycházejí z tohoto nikoliv příliš velkého množství rozsudků nižších soudů pro své podřízené stanoví základní pravidla postupu při zjišťování obsahu emailových schránek. V situaci kdy orgán činný v trestním řízení bude zjišťovat obsah elektronické komunikace po zajištění datového nosiče, avšak

⁸¹ čl. 13 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

⁸² Mates, P. Smejkal, V. právní ochrana a monitorování písemností a telekomunikací, Právní rozhledy, 2001, č. 11, str. 534 a násl.

komunikace v reálném čase, tedy případné emaily, které budou teprve směrem k zajištěnému zařízení odeslány, pak bude postupovat podle ustanovení § 88 trestního řádu o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Naproti tomu aktuální obsah emailové schránky lze dle názoru Nejvyššího státního zastupitelství zjišťovat postupem podle § 158d odst. 3 trestního řádu, neboť v určitý moment dojde k vytvoření tzv. datového otisku obsahu emailové schránky, tedy dojde ke zjišťování obsahu záznamů uchovaných v soukromí a ustanovení o sledování osob a věcí na tuto situaci adekvátně dopadá.⁸³

K povolení respektive k náležitostem žádosti a povolení sledování dle ustanovení § 158d odst. 2 a 3 včetně subjektů k tomu určených bylo již dle názoru autora popsáno výše podrobněji, proto pouze doplní, že v povolení musí být stanovena doba, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než šest měsíců. Tuto dobu může ten, kdo sledování povolil, na základě nové žádosti písemně prodloužit vždy na dobu nejvýše šesti měsíců.⁸⁴

Může nastat situace, kdy je potřeba realizovat sledování osob a věcí jako tzv. neodkladný a neopakovatelný úkon. Tedy taková situace, která neumožňuje policejnímu orgánu si včas opatřit povolení státního zástupce. V takovém případě policejní orgán může zahájit sledování dle § 158d odst. 2 trestního řádu, tedy s pořizováním záznamů, avšak bez zásahů do práv a svobod vyjmenovaných v ustanovení § 158d odst. 3 trestního řádu. Policejní orgán je však povinen o povolení státního zástupce bezodkladně dodatečně požádat, a pokud toto povolení do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.⁸⁵ Tyto podmínky jsou v podstatě shodné s podmínkami pro uskutečnění předstíraného převodu jakožto neodkladného a neopakovatelného úkonu, tedy i zde platí stejně přísná pravidla pro doručení opatření – povolení ke sledování osob a věcí, kdy záleží na dodržení požadované lhůty 48 hodin i ve chvíli, kdy je povolení státním zástupcem vydáno.

Poslední ustanovení trestního řádu týkající se povolení sledování osob a věcí upravuje situaci, kdy se sledováním výslovně souhlasí osoba, do jejíž práv a má být sledováním zasahováno. V tomto případě nebude nutné nijak žádat o povolení ani soudce ani státního zástupce a policejní orgán sledování provede. Nejčastěji tak bude

⁸³ Výkladové stanovisko sp. zn. 1 SL 760/2014, ze dne 26. ledna 2015, č. 1/2015 Sbirky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

⁸⁴ srov. § 158d odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁵ srov. § 158d odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

postupovat v případech vydírání, únosů nebo vymáhání výpalného. Za situace, kdy by osoba, která se sledováním souhlasila, tento souhlas dodatečně odvolala, sledování se v takovém případě neprodleně zastaví a je na místě postupovat podle § 158d odst. 2 a 3, případně odst. 5.⁸⁶

Sledování osob a věcí je policejním orgánem prováděno za účelem získání skutečností důležitých pro trestní řízení, ať už jde o informace a poznatky operativního charakteru nebo přímo důkazy v trestním řízení. Aby výstupy ze sledování osob a věcí mohly být u soudu použity jako důkaz, je třeba dodržet podmínky trestního řádu stran dokumentace. K záznamům ze sledování je tedy potřeba připojit protokol v souladu s ustanoveními § 55 a § 55a, byť s drobnými výjimkami z těchto ustanovení s ohledem na skutečnosti utajované z hlediska taktického, ale i ty utajené na základě a v mezích zákona. V protokolu o sledování tedy budou zcela jistě chybět údaje o použitých technických prostředcích využitých ke sledování a zpravidla zde budou chybět rovněž identifikační údaje policistů provádějících toto sledování, při tom se, jak je již uvedeno v úvodu této kapitoly, využije analogicky ustanovení § 102a trestního řádu.⁸⁷ Šámal ve svém komentáři k trestnímu řádu k ustanovení § 158d odst. 7 zmiňuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011 ze kterého vyplývá následující: „*Protokol o sledování osob a věcí podle § 158d odst. 7 trestního řádu nemusí obsahovat údaje o totožnosti policistů, kteří provedli sledování.*“⁸⁸ Obviněný ve svém dovolání poukazyval na neplatnost důkazu, protokolu o sledování, neboť tento protokol neobsahoval v souladu s ustanovením § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu, jména, příjmení a funkce úředních osob zúčastněných na úkonu, tedy provádějících sledování. Nejvyšší soud ve zdůvodnění svého usnesení, kterým argumentaci obviněného zcela odmítl, uvádí, že konkretizace osob z řad kriminalistů či policistů, podílejících se skrytě na odhalování páchaní trestné činnosti, by byla v absolutním rozporu se smyslem a účelem úkonu, jímž jsou tyto důkazní prostředky pro trestní řízení opatřovány.⁸⁹ Nejvyšší soud se tak vypořádal s požadavkem na utajení policistů, aniž by využil přílohu č. 8 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterou se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění nařízení vlády č. 240/2008 Sb., seznam utajovaných

⁸⁶ srov. § 158d odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁷ srov. § 158d odst. 7 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁸ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2013

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.6. 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011

informací v oblasti působnosti Ministerstva vnitra, body 13, 14 a 15, ve kterých jsou tyto údaje klasifikovány stupni utajení⁹⁰ vyhrazené až důvěrné.⁹¹

Ustanovení § 158d odst. 8 ukládá povinnost zničit záznamy o provedeném sledování v situaci, kdy sledováním nebyly zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Záznamy musí být zničeny předepsaným způsobem a o zničení a způsobu se vyhotovuje protokol.⁹² Pokud jsou při sledování zjištěny a zaznamenány skutečnosti pro trestní řízení důležité, pak musí být pečlivě uchovány veškeré záznamy a být k dispozici v případě pochybností v řízení před soudem, kde se v dokazování provádí jen ty záznamy pro trestní řízení důležité. Lze připomenout jeden úsměvný příklad z provádění dokazování v řízení před soudem, kdy obžalovaný protestoval s odkazem na ustanovení § 158d odst. 8 proti záznamu provedeném při hlavním líčení, na kterém byl zachycen obžalovaný, jak sděluje své partnerce, jak naloží se svým přirozením po tom, co dorazí do místa bydliště a přepočítá peníze z přijatého úplatku. Nutno dodat, že jeho protest byl v této situaci zcela lichý, neboť se vyjadřoval o skutečnostech důležitých pro trestní řízení a bohužel v jeho neprospěch i o věcech dalších, intimních.

Metody a postupy policejních orgánů při sledování jsou, jak již je několikrát v práci zmíněno, informacemi klasifikovanými stupni utajení. Jistou náповědu o postupech při sledování osob a věcí nám ale poskytuje ustanovení § 158d odst. 9, které upravuje součinnost s provozovateli telekomunikační činnosti, s poštou a dalšími subjekty, které provádějí dopravu zásilek. Všechny tyto subjekty jsou povinny bezúplatně poskytovat policejnímu orgánu v rámci sledování součinnost, dle jeho pokynů. Povinné subjekty se nemohou vůči policejnímu orgánu dovolávat povinnosti mlčelivosti, kterou jim ukládá zákon upravující poskytování telekomunikačních nebo poštovních služeb.⁹³

Právní úpravu sledování osob a věcí pak uzavírá ustanovení umožňující využití záznamu a připojeného protokolu ze sledování druhého typu (§ 158d odst. 2 s pořizováním záznamů na základě povolení státního zástupce – pozn. aut.) využít pro účely jiného trestního řízení, než ve kterém bylo sledování povoleno, avšak za splnění podmínky, že toto jiné trestní řízení se vede rovněž o úmyslném trestném činu, případně

⁹⁰ stupně utajení - srov. § 4 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací

⁹¹ příloha č. 8 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., která stanoví seznam utajovaných informací, ve znění nařízení vlády č. 240/2008 Sb., seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva vnitra

⁹² srov. § 158d odst. 8 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹³ srov. § 158d odst. 9 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

se sledováním souhlasí osoba, do jejíž práv a svobod je zasahováno.⁹⁴ Na problematiku využití záznamu ze sledování pro jiné trestní řízení ve své podstatě navazuje úvod další kapitoly, který se věnuje využití záznamu ze sledování provedeného jiným orgánem na základě jiného právního předpisu, jako důkazu pro trestní řízení.

Vybrané problémy sledování osob a věcí

Samotná aplikace sledování osob a věcí může v praxi narazit na mnohá úskalí, která prakticky znemožní efektivní splnění úkolu, tedy získání operativních informací nebo skutečností důležitých pro trestní řízení.

Na samém závěru předchozí kapitoly autor zmínil možnost využití záznamu ze sledování, provedeného subjektem odlišným od policejního orgánu v rámci operativně pátracích prostředků, jakožto důkazu v trestním řízení. K této možnosti se pak vyjádřil Ústavní soud⁹⁵ a jeho závěry posléze shrnul ve svém článku Jan Vučka⁹⁶. Před samým rozborem jádra věci je na místě připomenout negativní vymezení operativně pátracích prostředků, kterými nejsou zejména zpravodajské prostředky využívané Bezpečnostní informační službou, Vojenským zpravodajstvím a Úřadem pro zahraniční styky a informace. K jimi pořízeným záznamům ze sledování a jejich využitelnosti jako důkazů pro trestní řízení se pak vyjadřoval výše zmíněný článek respektive náleze Ústavního soudu, obecně k použitelnosti důkazů zajištěných jiným orgánem. K problematice využití zvukového záznamu cituje Vučka z nálezu Ústavního soudu: „25. *Trestní řád přitom tam, kde upravuje důkazní použití informací získaných prolomením svobody soukromí (zejm. § 88 a 158d TrŘ), mlčí o možnosti použít jako důkazu odposlechů získaných na základě jiných zákonů. Není přitom žádných pochyb, že nemůže být aplikována generální klauzule o použitelnosti důkazů, která je obsažená v § 89 odst. 2 TrŘ. Takový výkladový a aplikační postup by zcela eliminoval a učinil nadbytečnými záruky obsažené ve speciálních ustanoveních trestního řádu, upravujících, jakým (jediným možným) způsobem musí orgány činné v trestním řízení postupovat, aby tou kterou formou tajného sledování získaly procesně použitelný důkaz. 26. Bylo by popřením principů právního státu, pokud by bylo možné záruky ústavnosti trestního řízení eliminovat (obejít) aplikací zákonů o zpravodajských službách.“ Ústavní soud takto odmítl použitelnost zvukového záznamu z odposlechu provedeného tehdy*

⁹⁴ srov. § 158d odst. 10 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 29.2.2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07

⁹⁶ Vučka, J. Použitelnost důkazů zajištěných jiným orgánem, *Trestněprávní revue*, 2014, č. 6, str. 142

Vojenským obranným zpravodajstvím, v mezích právních předpisů, ve věci údajné hospodářské trestné činnosti úřednice na ministerstvu obrany. Záznam byl pořízen v souladu se zákonem o Vojenském obranném zpravodajství, avšak mimo limity trestního řádu, proto Ústavní soud rozhodl jak uvedeno výše.⁹⁷

Jako potíže při aplikaci operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí lze zmínit nebezpečí dekonspirace, potíže s umístěním prostorových odposlechů a kamer do obydlí a jiných prostor a další. S oběma problémy zmíněnými výše lze vzpomenout na situaci, kdy vrchní státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze, JUDr. Rampula, svolal tiskovou konferenci, na které promítal záznam z bezpečnostních kamer umístěných v budově Vrchního státního zastupitelství v Praze a ze kterého bylo patrné, jak jiný vrchní státní zástupce vpouští ve večerních hodinách cizí osoby do prostor kanceláří. Později se právě ukázalo, že šlo o příslušníky policie, Útvaru zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování, kteří zde prováděli buď instalaci nebo demontáž zařízení ke sledování osob a věcí v souladu s ustanovením § 158d odst. 3 a tímto počinem JUDr. Rampuly došlo k dekonspiraci skutečnosti, že ve vztahu k některým osobám pracujícím na Vrchním státním zastupitelství v Praze probíhá prověřování možné trestné činnosti. Ke zmaření trestního řízení však nedošlo, z médií je dohledatelné, že jeden z dnes již bývalých vrchních státních zástupců je trestně stíhán.

Obecně lze upozornit na další aplikační potíže, kdy osoby páchající trestnou činností jsou si vědomy zájmu orgánů činných v trestním řízení o jejich protiprávní jednání, a tak se snaží při samotném páchání různě konspirovat, kontrolovat se za pomoci dalších osob, zda nejsou sledovány a podobně. Je dnes již poměrně známá praxe osob převážejících např. větší množství drog, kdy jedno vozidlo jede v předstihu a upozorňuje na nebezpečí, za ním následuje vozidlo s kontrabandem, které má pak v závěsu další vozidlo, které má za úkol odhalit možné sledování. Stejně známý je i fakt, že je velmi obtížné sledovat některé osoby z řad ruskojazyčných gangů působících na našem území, a které za sebou mají praxi v ruských bezpečnostních složkách.

Sledování osob a věcí je díky technickému pokroku snazší, ať už díky nejrozličnějším GPS systémům, který šetří síly a prostředky, tak díky dokonalejší miniaturizaci kamer a mikrofonů a samozřejmě i díky dostupnosti těchto zařízení na trhu. Sledování je tak velkým pomocníkem při odhalování úmyslné trestné činnosti.

⁹⁷ Vučka, J. Použitelnost důkazů zajištěných jiným orgánem, Trestněprávní revue, 2014, č. 6, str. 142

3. 2. 4. Použití agenta

Obecně k použití agenta

Posledním z výčtu operativně pátracích prostředků zavedených do trestního řádu jeho velkou novelou z roku 2001 je použití agenta, jehož aplikace je jak z pohledu právního, tak taktického i ekonomického nejsložitější a výsledky této aplikace nejdiskutovanější. Samotný institut agenta byl zaveden do našeho právního řádu novelou zákona o policii z roku 1995, tato původní právní úprava má s úpravou současnou již pramálo společného. Přestože má institut použití agenta v našem právním řádu již dvacetiletou historii, je nutné definovat agenta jako takového, protože se často můžeme setkat s nepřesnostmi a záměnou mezi agentem, informátorem, osobou jednající ve prospěch služby dále pak nepochopením rozdílů mezi agentem provokatérem a agentem kontrolorem.

Tam kde my hovoříme o agentovi ve smyslu trestního řádu, půjde vždy výhradně o příslušníka Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů. Agent plní úkoly, které mu ukládá řídicí policejní orgán. V trestním řádu je uvedeno, že agent zpravidla vystupuje se zastíráním skutečného účelu své činnosti, avšak v aplikační praxi je více než jasné, že tomu tak bude vždy. K použití agenta, jeho přípravě nebo k jeho ochraně je v případě nutnosti možné vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů, provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace, zastírat příslušnost k Policii České republiky nebo ke Generální inspekci bezpečnostních sborů.⁹⁸

K opatřením uvedeným výše, upraveným ustanovením § 158e odst. 2 písm. a), b), c), bude využito podpůrných operativně pátracích prostředků, krycích dokladů, krycích prostředků a zvláštních finančních prostředků dle zákona o Policii České republiky.⁹⁹ Úpravou podpůrných operativně pátracích prostředků je dána povinnost orgánům veřejné správy k součinnosti, avšak pro potřeby agenta je tato povinnost orgánů veřejné správy obecně upravena i v trestním řádu.¹⁰⁰

Podmínky použití agenta

⁹⁸ srov. § 158e odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹⁹ srov. § 74, § 75, § 77 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

¹⁰⁰ srov. § 158e odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Agenta lze použít pouze v trestním řízení vedeném pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, dále pro skupinu trestných činů v trestním řádu taxativně vyjmenovaných a pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.¹⁰¹

Zločinem se rozumí trestný čin, který nelze označit za přečin dle trestního zákoníku. Dříve byla podmínka k použití agenta stanovena přísněji, kdy bylo možno jej použít v řízení pro zvlášť závažný zločin, tedy úmyslný trestný čin na který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.¹⁰²

Trestným činem spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny rozumíme trestný čin spáchaný členem organizované zločinecké skupiny, jeho spolupachatelem nebo trestný čin spáchaný v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.¹⁰³ Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.¹⁰⁴

Použití agenta lze v trestním řízení vedeném o trestném činu pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 trestního zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 trestního zákoníku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 trestního zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 trestního zákoníku, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 trestního zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku, přijetí úplatku podle § 331 trestního zákoníku, podplacení podle § 332 trestního zákoníku nebo nepřímého úplatkářství podle § 333 trestního zákoníku.¹⁰⁵

Jiným úmyslným trestným činem, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána rozumíme trestný čin, jehož skutková podstata byla zavedena do našeho právního řádu, trestního zákoníku, na základě mezinárodní smlouvy, kterou Česká republika ratifikovala. Přesný výčet těchto smluv a trestných činů nelze z kapacitních důvodů v této práci uvést, když i v komentáři

¹⁰¹ srov. § 158e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰² srov. § 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰³ srov. § 107 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁴ srov. § 129 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁵ srov. § 158e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

k trestnímu řádu jejich výčet zabírá celé tři strany a Šámal k tomu uvádí, že jde pouze o pokus o kompletní výčet s ohledem na neustálý vývoj mezinárodního práva trestního.¹⁰⁶

V úvodu této kapitoly je zmíněna skutečnost, že povolení k použití agenta je zákonem upraveno nejpřísněji ze všech tří operativně pátracích prostředků. V první řadě je použití agenta omezeno na trestní řízení o trestných činech ze čtyř skupin trestných činů popsaných výše a v druhé řadě je použití agenta podmíněno povolením soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství.

Samotný proces povolení k použití agenta probíhá tak, že dozorový státní zástupce ve věci projedná s policejním orgánem eventualitu použití agenta, v případě, že tento státní zástupce dojde k závěru, že je na místě agenta použít, uloží policejnímu orgánu tuto skutečnost projednat s vrchním státním zastupitelstvím a sám vrchní státní zastupitelství o svém pokynu směrem k policejnímu orgánu informuje a odůvodní.¹⁰⁷ Příslušnost vrchního státního zástupce potažmo vrchního soudu je dána obvodem, v němž je činný státní zástupce podávající návrh na použití agenta.¹⁰⁸ Povolení k použití agenta vydává soudce vrchního soudu formou opatření, které musí obsahovat zákonem dané náležitosti, a sice účel použití agenta zpravidla určený charakterem trestné činnosti, o níž jde, a dále obecně vymezeným záměrem, který použití agenta sleduje, stanovení doby po kterou bude agent použit, zpravidla se určuje v měsících, fakticky agent v prostředí působí v rozmezí několika týdnů až let, dále povolení obsahuje údaje umožňující identifikaci agenta.¹⁰⁹

Prodloužení povolení k použití agenta je možné pouze na základě nového návrhu na povolení použití agenta, obsahujícího krom náležitostí uvedených výše i hodnocení dosavadní činnosti agenta. Prodloužit dobu působení agenta lze tímto způsobem provést i opakovaně.¹¹⁰ Hodnocení činnosti agenta přísluší státnímu zástupci vrchního státního zastupitelství. Toto hodnocení provádí státní zástupce na základě údajů od příslušného policejního orgánu a v rámci své činnosti také posuzuje, zda trvají důvody pro použití agenta a zda jeho činnost probíhá v souladu se zákonem. Posouzení trvání důvodů pro použití agenta a souladu jeho činnosti se zákonem probíhá ze strany státního zástupce pravidelně, nejméně jednou za tři měsíce. Pominou-li důvody pro použití agenta, dá státní zástupce policejnímu orgánu pokyn k bezodkladnému ukončení činnosti agenta.

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 1204

¹⁰⁷ srov. Čl. 19 Pokynu obecné povahy č. 8/2009 ze dne 21.9.2009, Sbírký pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, sp. zn. I SL 909/2009

¹⁰⁸ srov. § 158e odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰⁹ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2024

¹¹⁰ srov. § 158e odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Policejní orgán má po skončení činnosti agenta povinnost předložit státnímu zástupci záznam o výsledku použití tohoto operativně pátracího prostředku.¹¹¹

Promítnutím zásady přiměřenosti respektive zdrženlivosti je věta první ustanovení § 158e odst. 6 trestního řádu, když agentovi ukládá povinnost při své činnosti volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Zákon tedy připouští zásah do práv jiných osob než těch, proti kterým je agent nasazen, bližší mantinely jsou dány právní úpravou, která zajišťuje agentovi beztrestnost.¹¹² Jako zcela flagrantní vybočení z mezí přiměřenosti ve vztahu k právům jiných osob i těch, proti nimž byl agent nasazen lze zmínit případ agentů, policistů Scotland yardu, kteří s nadsázkou řečeno dotáhli svoji konspiraci k dokonalosti, když s objekty sledování pod změněnou totožností založili rodiny a vedli paralelní rodinný život, jeden se svojí pravou manželkou a dětmi a druhý jako agenti v utajení s objektem resp. zájmovou osobou. Celý skandál se provalil ve chvíli, kdy jedna ze sledovaných žen z řad extremistů začala pohřešovat svého partnera, otce jejích dětí a toto pohřešování oznámila na policii, která zjistila, že osobní údaje pohřešovaného jsou údaje z krycího dokladu policejního agenta, jehož činnost byla po několika letech ukončena.

Policejní agent nemá krom úkolů stanovených řídicím policejním orgánem a v mezích trestního řádu a trestního zákoníku jiné zákonné povinnosti, které by jinak jako příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů měl. Agent tedy nemusí plnit povinnosti dané mu zákonem o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ani povinnosti dle zákona o Policii České republiky respektive zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů.¹¹³ Toto osvobození od dalších povinností je v právním řádu upraveno zrcadlově, tedy jak v trestním řádu, tak v zákonech upravujících oprávnění a povinnosti příslušníků při výkonu služby. Na tomto místě je možné zmínit ustanovení § 10 odst. 4 písm. a) body 1., 7. a 8, zákona o Policii, kdy policista nemá obecnou povinnost k zákroku, úkonu nebo provedení jiného opatření v případě útoku na zájmy chráněné zákonem v situacích kdy policista plní úkoly, při nichž používá operativně pátrací prostředky, provádí výcvik a přípravu

¹¹¹ srov. § 158e odst. 7 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹² Stříž, I. Polák, P. Fenyk, J. Hájek, R.: Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 2. díl - trestní řád, Linde Praha, a.s., 2010, str. 499

¹¹³ srov. § 158e odst. 6 věta druhá zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

k použití operativně pátracího prostředku nebo získává poznatky ze zájmového prostředí.¹¹⁴

Předstíraný převod a sledování osob a věcí provedené agentem

Novelou trestního řádu přijatou v souvislosti s přijetím nového zákona o policii bylo umožněno agentovi provést sledování osob a věcí za současného pořizování záznamu a provést předstíraný převod, jinak podléhající povolení státního zástupce, bez povolení. Úprava umožňující provést agentovi předstíraný převod vychází logicky z pozice agenta v zájmovém prostředí a sledování podle § 158d odst. 2 trestního řádu z potřeby předstíraný převod řádně dokumentovat pro potřeby dokazování v trestním řízení. Shodně v tomto případě však platí, že zvukové a obrazové záznamy, které mají sloužit jako důkaz, musí být v souladu s § 158d odst. 7 trestního řádu doplněné protokolem s náležitostmi uvedenými v § 55a trestního řádu. Tento protokol připojí policejní orgán k záznamu o výsledku použití agenta.¹¹⁵

Ke sledování osob a věcí, při kterém agent zasahuje do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo má-li být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, je povinen policejní orgán zajistit předchozí písemné povolení soudce, shodně jako u sledování dle § 158d odst. 3 trestního řádu. Použití výsledku (pořízených záznamů) tohoto sledování jakožto důkazu je podmíněno nutností připojit požadovaný protokol o sledování s náležitostmi dle § 55a trestního řádu.¹¹⁶

Beztrestnost agenta

Zákonem č. 152/1995 Sb., byly do zákona o policii tehdy platného zavedeny dva nové operativně pátrací prostředky předstíraný převod a použití agenta. Tuto novelu však nelze vnímat takto úzce, neboť tento zákon komplexně reagoval na nutnost přijmout odpovídající právní úpravu, která by umožňovala účinněji zasahovat proti vyšším formám trestné činnosti, obecně označované jako organizovaný zločin. Do tehdy platného trestního zákona bylo zavedeno ustanovení o zločinném spolčení, jeho ekvivalent v novém, dnes platném, trestním zákoníku jsou ustanovení o organizované zločinecké skupině. V souvislosti s organizovanou zločineckou skupinou upravuje

¹¹⁴ srov. § 10 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

¹¹⁵ Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, Trestněprávní revue, 2011, č. 8, str. 224

¹¹⁶ tamtéž

trestní zákoník v § 363 beztrestnost agenta, jehož úkolem je odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Tato beztrestnost vychází z požadavku na efektivní boj proti organizovaným formám kriminality., kdy je potřeba, aby agent participoval na činnosti organizované zločinecké skupiny.¹¹⁷

Policista, který v mezích ustanovení § 158e trestního řádu působí jako agent, není trestný pro trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 361 odst. 1 trestního zákoníku alinea druhá a třetí a pro trestné činy taxativně uvedené v § 363 odst. 2 trestního zákoníku.¹¹⁸ Beztrestnost se však nevztahuje na založení a zosnování organizované zločinecké skupiny nebo organizované skupiny,¹¹⁹ což je ustanovení reagující na požadavek vyvarovat se při nasazení agenta takzvané policejní provokaci, které se věnují podrobně následující kapitoly této práce. Beztrestnost agenta se nevztahuje ani na jiné trestné činy, kterých by se dopustil v rámci své činnosti a které nezapadají do mezí výše popsanych. V takovém případě však bude možné a zpravidla i žádoucí, pokud to bude v rámci plnění úkolů agenta, aby byly tyto trestné činy posuzovány podle ustanovení o krajní nouzi, kdy na straně jedné vážíme nebezpečí z prozrazení agenta a na druhé straně závažnost a povahu trestného činu.¹²⁰

Vybrané problémy při použití agenta

Realizace operativně pátracího prostředku použití agenta s sebou přináší několik okruhů rizik, na které lze v praxi narazit. Rizikem prvním a tím nejsilnějším jsou meze dané ochranou lidských práv a svobod a s ní související problémy při aplikaci výsledků použití agenta jako důkazů v trestním řízení, zejména meze dané Úmluvou, vylučující takzvanou policejní provokaci. Dalším úskalím použití agenta jsou významné požadavky na osobnost agenta, různost kriminálního prostředí a rigidní právní úprava.

Kromě prostředků které agent při své činnosti využívá a ze kterých plynou důkazy opatřené v rámci sledování a předstíraného převodu, se agent podílí na opatření důkazních prostředků tím, že oznamuje policejnímu orgánu oblasti, v nichž lze vyhledat důkazy a zajistit je pro účely trestního řízení. Z kriminalisticko-taktického hlediska je tento způsob opatřování důkazů velmi významný tím, že osoby, proti nimž je trestní

¹¹⁷ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 501

¹¹⁸ Novotný, O. Vokoun, R. Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 476

¹¹⁹ srov. § 363 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹²⁰ Novotný, O. Vokoun, R. Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 477

řízení vedeno, nevědí, že osoba pohybující se v jejich těsné blízkosti jako agent předává své poznatky řídicímu policejnímu orgánu, který pak procesně zajišťuje a uchovává tyto důkazy pro další stadia trestního řízení.¹²¹

V rámci opatřování důkazů policejním agentem, způsoby popsány výše, lze narazit na úskalí použitelnosti údajů získaných z rozhovoru policejního agenta s obviněným v protipólu s právem nevypovídat. K zajímavému závěru došel Spolkový soudní dvůr ve Spolkové republice Německo, který řešil situaci, kdy měl obžalovaný ve svém bytě omámit patnáctiletou dívku, která později zemřela. Proti obžalovanému bylo zahájeno vyšetřování, přičemž nebyl zajištěn žádný relevantní důkaz, avšak indicie naznačovaly, že právě on stojí za zmizením dotyčné dívky. Obžalovaný, toho času ve vazbě pro jinou trestnou činnost, popřel, že by měl se zmizením dívky cokoliv společného a na radu svého obhájce uvedl, že chce využít svého práva nevypovídat s tím, že se k věci obsáhle vyjádří až po prostudování spisu. Vzhledem k tomu, že dosavadní vyšetřování delší než rok k ničemu nevedlo, byl na žádost státního zástupce soudem povoleno použít policejního agenta. Policejní agent další celý rok budoval vztah s obžalovaným, kdy získával důvěru a společně plánovali podnikání. Policejní agent pak apeloval na vzájemnou důvěru a naléhal na obžalovaného, aby mu řekl pravdu. Obžalovaný nechtěl přijít o důvěru budoucího obchodního partnera a tak se policejnímu agentovi v rozhovoru k usmrcení dívky doznal a postupně zodpověděl i otázky policejního agenta o podrobnostech svého jednání včetně detailních informací o způsobu ukrytí mrtvolky a zahlazení stop. Rozhovory byly odposlouchávány a zaznamenávány. Obžalovaný byl následně zadržen, informován o použití agenta a na základě těchto skutečností se k činu plně doznal a vypovídal v podstatě shodně jako při rozhovoru s policejním agentem vystupujícím jako budoucí obchodní partner obžalovaného. Při hlavním líčení napadla obhajoba použitelnost důkazů, tedy jak záznamy získané z realizace použití agenta, tak následný výslech, neboť byly pořízeny v rozporu se zásadou *nemo tenteur se ipsum accusare*. Spolkový soudní dvůr reflektující judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku vykládající Úmluvu o ochraně lidských práv a svobod učinil závěr: *„Policejní agent nesmí zneužít důvěry, kterou si u obviněného získal, a pokud chce obviněný využít svého práva nevypovídat, nesmí na něho při rozhovoru, pokud má charakter výslechu, neustále naléhat a nutit ho vypovídat, aby od něho vylákal informace o trestném jednání. Takovýto způsob*

¹²¹ Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, *Trestněprávní revue*, 2011, č. 8, str. 224

získávání důkazů porušuje zásadu, že nikdo nemůže být nucen svědčit sám proti sobě a zmíněný postup vede ve svém důsledku vždy k tomu, že takto získaný důkaz nemůže být u soudu použit.“¹²² V českém právním řádu je zásada *nemo teneatur se ipsum accusare* vyjádřena v Čl. 37 odst. 1 Listiny: „Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.“¹²³

Osobnost policisty-agenta je další limitující faktor při realizaci úkonu použití agenta dle trestního řádu. Nároky na osobnostní předpoklady pro plnění úkolů agenta v kriminálním prostředí jsou mimořádné. Vedle samozřejmých požadavků, jako je odborná kvalifikace pro policejní činnosti, je nezbytné požadovat i takové rysy osobnosti, jako jsou odvaha, inteligence, čestnost a samostatnost při rozhodování.¹²⁴ Mimořádné nároky na osobnost policisty jsou kladeny z hlediska psychické odolnosti z několika důvodů, prvním z nich bude určitě nijak lehká role v rámci zastírání vlastní identity a vytvářením legendy o jiné osobní existenci a s tím spojené narušení rodinného života policisty, případně partnerských vztahů. Ideálním kandidátem pro Útvar speciálních činností na pozici agenta je tedy psychicky odolný sportovec, zpravidla vysokoškolák, nejlépe svobodný a bezdětný. Karabec dále upozorňuje na náročnost bezpečného vyvedení agenta z kriminálního prostředí, neboť je z ekonomických důvodů žádoucí použít jednoho policistu jako agenta vícekrát, když jeho výcvik a příprava pro nasazení do zločineckého prostředí je časově i finančně nákladná.¹²⁵

Jistou kritikou lze podrobit i trestní řád, když umožňuje jako agenta použít výhradně příslušníka Policie České republiky nebo příslušníka Generální inspekce bezpečnostních sborů, což by samo o sobě vedlo k vyloučení nasazení agenta do kriminálně závadového prostředí etnicky, kulturně, rasově, jazykově či jinak uzavřeného. To značně znesnadňuje infiltraci příslušníka české policie v roli utajeného agenta do takového prostředí. Je prakticky vyloučeno zkonstruovat použitelnou krycí legendu pro zavedení takového agenta do zločinecké skupiny organizované na etnickém principu nebo zajišťovat jeho bezpečnost podpůrnými operativně pátracími prostředky.¹²⁶ Na tomto místě je však potřeba zmínit ustanovení zákona o policii, který připouští možnost využití příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru jako agenta,

¹²² Hájek, J. Právo nevypovídat a použitelnost údajů získaných z rozhovoru policejního agenta s obviněným, *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, str. 120

¹²³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

¹²⁴ Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, *Trestněprávní revue*, 2011, č. 8, str. 224

¹²⁵ tamtéž

¹²⁶ Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, *Trestněprávní revue*, 2011, č. 8, str. 224

k provedení předstíraného převodu a ke sledování osob a věcí, se souhlasem policejního orgánu a příslušného orgánu cizího státu.¹²⁷ Bližší právní úprava je obsažena v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, jíž se věnuje zvláštní kapitola této práce. Problematickým se tedy jeví použití agenta v boji s organizovanou kriminalitou nadnárodního charakteru v situaci, kdy množství organizovaných zločineckých skupin je založeno na přísně etnickém principu. Zmínit lze rozvoj drogové kriminality vietnamskými zločineckými organizacemi na našem území, které je prakticky nemožné infiltrovat. Ministerstvo vnitra se svým vietnamským protějškem sice vyjednává o možnosti využít vietnamské policisty jako agenty na území České republiky, ale je třeba vést v patrnosti náročnost realizace tohoto opatření jak z hlediska ekonomického, tak z hledisek metodického a právního s ohledem na nutnost utajení. Pro použití agenta v „etnicky čistém“ zločineckém prostředí je nezbytné mít k dispozici osobu téže nebo alespoň příbuzné národnosti, což je ovšem v podmínkách Policie České republiky úkolem nesnadným. Obdobné potíže řeší policie i v jiných zemích, jistou výhodu však mají země, jejichž etnická struktura je historicky pestřejší. Tam, kde je obyvatelstvo etnicky různorodější je obvykle etnicky pestřejší i personální složení policejních orgánů.¹²⁸

Legislativou překonaným a v této práci již zmíněným v rámci kapitoly o předstíraném převodu je problém s vystoupením policejního agenta u soudu jako svědka v trestním řízení. Působení agenta jako svědka v trestním řízení je situace výjimečná avšak je potřeba s touto eventualitou počítat a je na místě totožnost a podobu tohoto policisty utajit. Tento požadavek vychází jak ze samotného charakteru operativně pátracího prostředku, tak ze zákona o ochraně utajovaných skutečností, tak z hlediska možnosti dalšího působení policisty – agenta s ohledem na výše zmíněnou náročnost jeho přípravy a výcviku. Dříve byla realizována ochrana totožnosti a podoby policisty – agenta dle § 55 odst. 2 trestního řádu, což však nebylo příliš šťastné a bylo zkoumáno, zda jsou naplněny podmínky tohoto ustanovení a opravdu agentu hrozí reálné nebezpečí. Často bylo takové opatření napadáno ve vztahu k právu na spravedlivý proces, k právu na obhajobu, kdy obhájci vyjadřovali potřebu svědka při výslechu vidět, pozorovat jeho reakce, řeč těla, klást svědkovi otázky a podobně. Postupným vývojem legislativy došlo k uzákonění nikoliv možnosti, ale povinnosti totožnost policisty agenta utajit v případě, že by měl tento vypovídat jako svědek u soudu, stalo se tak novelou

¹²⁷ srov. § 92 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

¹²⁸ Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, *Trestněprávní revue*, 2011, č. 8, str. 224

trestního řádu v souvislosti s přijetím nového zákona o policii, která zavedla do trestního řádu ustanovení § 102a.

Na mnoha místech této práce autor naráží na problematiku policejní provokace ve spojení s předstíraným převodem a použitím agenta. V našem právním řádu využíváme tzv. „agenta kontrolora“ jehož role je spíše pasivní a svojí činností reaguje na již páchanou trestnou činnost, a který se musí vyhnout podněcování k páchání trestné činnosti. Naproti tomu agent provokatér navádí jiného ke spáchání trestného činu nebo jinak podněcuje, aby toto jednání bylo posléze podkladem pro trestní řízení proti vyprovokovanému. Snaha zavést systém řízení provokace se v rámci boje proti korupci v pravidelných intervalech objevuje i u nás, tato snaha však naráží na limity ústavnosti a principy právního státu. V rámci tohoto systému je uvažováno o možnosti zavést zkoušku spolehlivosti u osob ve veřejné správě, jejímž cílem by bylo testovat korupční odolnost úředníků.¹²⁹ Provokaci a zkoušce spolehlivosti se podrobně věnuje následující kapitola.

3. 2. 5. Policejní provokace, zkouška spolehlivosti

Pozitivní vymezení policejní provokace

Problému policejní provokace se autor již několikrát stručně dotkl v kapitolách této práce věnujících se předstíranému převodu a použití agenta, neboť s těmito dvěma operativně pátracími prostředky úzce souvisí. Jsou-li pachatelé závažné trestné činnosti usvědčováni právě pomocí důkazů opatřených v rámci použití dvou výše zmíněných operativně pátracích prostředků, často jejich obhájci argumentují tím, že policisté podílející se na těchto úkonech vybočili z mezí trestního řádu a svojí participací na trestném činu se dopustili policejní provokace. Díky bohaté judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, Ústavního soudu České republiky i Nejvyššího soudu České republiky týkající se nepřipustné policejní provokace, můžeme bez obav o policejní provokaci hovořit jako o pojmu, byť není nikde v našem právním řádu vymezen.

Stručně policejní provokaci definuje Chmelík jako záměrné, aktivní podněcování nebo navádění či jiné iniciování spáchání trestné činnosti druhé osoby, která by jinak protiprávně nejednala.¹³⁰ Chmelík pro úplnost uvádí i definice policejní

¹²⁹ Herczeg, J. Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu, Bulletin advokacie, 2011, č. 4, str. 25

¹³⁰ Chmelík, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi, Kriminálnístika. 2005, roč. 38, č. 1.,

provokace dalších autorů, příkladem lze zmínit Kratochvílovu, který za policejní provokaci považuje zpravidla utajený postup policie, jehož důsledkem je čin (skutek) spáchaný jinou osobou, jenž se stal předmětem jejího následného trestního stíhání nebo který se takovým stát měl. Vrtěl naproti tomu definuje pojem policejní provokace jako institut agenta – provokatéra, který aktivně podněcuje nebo navádí jiné osoby ke spáchání trestné činnosti nebo iniciuje spáchání trestného činu s cílem pachatele udat nebo získat jeho doznání. Chmelík oba autory podrobil kritice, neboť se domnívá, že výše popsaným definicím policejní provokace a dalším podobným chybí zcela zásadní znak, a to že v nich není obsažen prvek, který se věnuje vůli vyprovokované osoby k protiprávnímu jednání.¹³¹

Pojem policejní provokace ve svém stanovisku poněkud podrobněji vyložil Nejvyšší soud jako aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.¹³²

Negativní vymezení policejní provokace

Pojem policejní provokace lze vymežit i negativně, tedy popisem situací, kdy o policejní provokaci nejde. O policejní provokaci se nejedná v případech pouhého pasivního monitorování připravované nebo již probíhající trestné činnosti policií nebo jí pověřenými osobami. Stejně tak nelze hovořit o policejní provokaci v případě, kdy je policie účastna na probíhající přípravě nebo páchaní trestného činu, avšak za podmínek stanovených trestním řádem ve formě realizace operativně pátracích prostředků předstíraného převodu a použití agenta, za splnění podmínky, že aktivita policistů netvoří v probíhajícím ději trestného jednání podstatný nebo určující prvek trestného činu. Ani v situaci, kdy si sám pachatel aktivně a cílevědomě počínal, kupříkladu

¹³¹ tamtéž

¹³² stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

iniciativně navazoval kontakty se spolupachateli nebo s poškozenými, navrhoval způsob spáchání trestného činu, rozhodoval o místě činu, o způsobu spáchání a utajování, o konspiraci, jestliže požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci a konkrétní cenu, se o nepřípustnou policejní provokaci nejedná.¹³³

Náhled Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku

K problematice policejní provokace se Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku měl možnost vyjádřit již mnohokrát, nejinak tomu bylo i v roce 1998 v případě Teixeira de Castro proti Portugalsku¹³⁴, kdy zaujal jasné stanovisko a vyjádřil ve svém rozhodnutí zákaz policejní provokace, neboť je v rozporu s právem na spravedlivý proces zaručeným Úmluvou.¹³⁵ V kauze Teixeira de Castro proti Portugalsku šlo o policií vyprovokovaný obchod s drogami, kdy dva policisté v utajení, oslovili stěžovatele s požadavkem na zprostředkování koupě dvaceti gramů heroinu. Policisté chtěli tímto postupem rozkrýt síť překupníků s heroinem. Stěžovatel na základě zadání policistů v utajení obstaral požadované množství drogy, při jehož předání se policisté dekonspirovali, prokázali jako policisté a stěžovatele spolu se dvěma dalšími překupníky narkotik zadrželi. Stěžovatel byl posléze obviněn z obchodování s drogami a následně také obžalován a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání šesti let. Svoji stížnost Evropskému soudu pro lidská práva pak pan Teixeira de Castro opřel o čl. 6 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, tedy o právo na spravedlivý proces. Evropský soud pro lidská práva stěžovateli vyhověl, činnost obou policistů zhodnotil jako akt policejní provokace, když uvedl, že: „policisté se neomezili na zkoumání zcela pasivním způsobem trestné činnosti pana Teixeiry de Castro, ale ovlivnili ho takovým způsobem, že ho pobídli ke spáchání trestného činu.“¹³⁶

Významným rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva pro posouzení mezí, kdy už jde o policejní provokaci a kdy jde ještě o zákonný policejní postup, byl rozsudek ve věci Lüdi vs. Švýcarsko ze dne 15.6.1992, kdy policista – agent předstíral od stěžovatele koupit dvou kilogramů kokainu, přičemž není jasné, jakým způsobem policista toto množství stanovil, když od množství omamných látek se odvíjí kvalifikované skutkové podstaty trestného činu a zvyšuje se tak i trestní sazba.

¹³³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2014, sp. zn. 6 Tdo 1018/2014

¹³⁴ Rozsudek ESLP ze dne 9.6.1998 ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94.

¹³⁵ čl. 6 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

¹³⁶ tamtéž

Evropský soud tedy judikoval, že jednáním policejního agenta nesmí být ovlivněny přitěžující okolnosti či jinak ovlivněna trestně právní kvalifikace jednání pachatele, když mimo jiné uvádí: „*Jestliže tajný agent, aniž by přímo podněcoval nebo naváděl k trestné činnosti, podporuje trestnou činnost dotyčné osoby takovým způsobem, že se lze domnívat, že by byla méně rozsáhlá a závažná bez jeho účasti, je třeba brát tuto okolnost v úvahu při hodnocení trestného činu... ...nepřípustným zásahem do skutkového děje by tedy bylo doplňování chybějících zákonných znaků skutkové podstaty určitého trestného činu iniciativou policie.*“¹³⁷ Pro srovnání lze upozornit na Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, ze dne 25.8.2011, sp. zn. 1To 35/2011, které jednoznačně reflektuje právě výše citovaný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva.¹³⁸

Náhled Ústavního soudu České republiky

Judikatura Ústavního soudu České republiky je v problematice policejní provokace v podstatě konstantní a plně navazující na dosavadní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Ústavní soud České republiky se několikrát ve svých nálezech vymezil vůči policejní provokaci velmi kategoricky a jednoznačně¹³⁹, když ve svém nálezu ze dne 22. června 2000, sp. zn. III ÚS 597/1999, uvádí následující: „*Je nepřípustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (v dané věci Policie respektive Inspekce ministerstva vnitra) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání, apod.). Jinými slovy nepřípustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.*“ V podstatě shodně Ústavní soud hodnotí policejní provokaci ve svém nálezu ze dne 25. června 2003, sp. zn. II. ÚS 710/2001, nad rámec nálezu výše citovaného v právní větě doplňuje k nepřípustné policejní provokaci následující: „*Takový postup policejních orgánů je současně i vybočením z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces zaručený čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.*“

V úvodu této podkapitoly autor zmínil snahu obhájců pachatelů závažné trestné činnosti, usvědčených za pomoci využití předstíraného převodu nebo použití agenta,

¹³⁷ Rozsudek ESLP ze dne 15.6.1992 ve věci Lüdi proti Švýcarsku, stížnost č. 12433/86.

¹³⁸ Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 2000

¹³⁹ Chmelík, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunárnímu svědkovi, Kriminalistika. 2005, roč. 38, č. 1.,

vyvinít své klienty argumentací o nepřipustné policejní provokaci, případ ve kterém tento způsob obhajoby nevyšel pak popisuje Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. II. ÚS 797/2002 a nastavuje tak zrcadlo dvěma předchozím nálezům Ústavního soudu, kdy popisuje skutkový děj, který není nepřipustnou policejní provokací, ale velmi zdařilým využitím operativně pátracího prostředku předstíraného převodu, kdy sám pachatel aktivně vyvíjel iniciativu k setkání s utajeným policistou s cílem prodat mu padělané peníze, a to opakovaně. V popsáném usnesení se mimo jiné uvádí: „I když jednání policisty tvořilo v daném případě jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nelze je pokládat za určující či podstatný prvek trestného činu. Byl to naopak stěžovatel, kdo vystupoval aktivně a cílevědomě. Samotná skutečnost, že pachatel v tomto případě jednal v omylu o skutečné identitě osoby kupující padělané bankovky, není pro posouzení trestnosti relevantní.“.

Zkouška spolehlivosti

Za účelem posílení vnitřní i vnější kontroly činnosti policie bylo při tvorbě nového zákona o policii dáno ustanovením § 107 tehdejší inspekci policie nové oprávnění, a to oprávnění k provádění zkoušky spolehlivosti. Zkoušku spolehlivosti lze zařadit vedle použití podpůrných operativně pátracích prostředků a operativně pátracích prostředků mezi další nástroje operativně pátrací činnosti, byť z hlediska oprávněného orgánu půjde o nástroj specifický. Vzhledem k tomu, že jde o oprávnění poměrně nové, naráží v aplikační praxi zkoušející i zkoušení na nejrůznější úskalí, která úzce souvisí s problematikou rozebíranou výše, a sice s policejní provokací. K tématu této práce zkouška spolehlivosti patří rovněž pro svoji provázanost s dalšími instituty operativně pátrací činnosti, když při samotné realizaci je využíváno podpůrných operativně pátracích prostředků včetně využívání součinnosti s odbory operativní dokumentace krajských ředitelství policie k pořizování záznamů o průběhu zkoušky spolehlivosti.

V současné době je k provádění zkoušky spolehlivosti oprávněna Generální inspekce bezpečnostních sborů a tato zkouška již není omezena pouze na policisty, ale zkoušenými se mohou stát jak již zmínění policisté, tak příslušníci celní správy, příslušníci vězeňské služby a justiční stráže a také civilní zaměstnanci těchto bezpečnostních sborů.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Působnost Generální inspekce bezpečnostních sborů vyplývající z ustanovení § 2 odst. 1,2 a 3 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně některých zákonů

Zkouška spolehlivosti slouží k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců taxativně vyjmenovaných v ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona o Generální inspekci.¹⁴¹ Protiprávní jednání v tomto případě nelze vztahovat pouze na trestnou činnost. Zkouška spolehlivosti má za úkol ověřit plnění všech povinností daných právními předpisy, tedy zákony, interními akty řízení i etickým kodexem. Z případného porušení pak vyplývá patřičný postih buď v mezích pracovně právních respektive kázeňských ve smyslu zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, nebo v mezích práva trestního.¹⁴²

Zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Příslušník inspekce nebo jím pověřená osoba vytvoří zdání, nikoliv reálnou situaci, kterou má povinnost řešit zkoušená řešit, tedy situaci, která patří do její kompetence. Jedná se tedy o prověrku, zda zkoušená osoba řádně plní své povinnosti. Samotná zkouška spolehlivosti může probíhat různými způsoby, kdy musí organizátor zkoušky vycházet především ze služebního nebo pracovního zařazení zkoušené osoby. Záleží do jisté míry na kreativitě pracovníků inspekce, z médií jsou známy případy zkoušek spolehlivosti, kdy pracovník inspekce navodí zdání spáchání přestupku v silničním provozu a v rámci zkoušky spolehlivosti dokumentuje a sleduje zkoušeného dopravního policistu, zda postupuje jak má, případně zda nedochází k náznakům korupčního jednání.¹⁴³ Dalším z médií známým scénářem pro zkoušku spolehlivosti byla situace, kdy se na místní respektive obvodní oddělení policie dostavil poctivý nálezce s nalezeným zavazadlem, které chtěl řádně odevzdat. Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození života nebo zdraví osob, jejich majetku anebo k omezení svobody osob. Při provádění zkoušky spolehlivosti musí být zachována lidská důstojnost. Jak již bylo naznačeno, zkoušku spolehlivosti může pod vedením příslušníka inspekce provést i jiná osoba, příslušník inspekce však za činnost této osoby odpovídá. Při provádění zkoušky spolehlivosti jsou využívány podpůrné operativně pátrací prostředky, jednak k zastření pravé totožnosti příslušníka inspekce, případně jiné osoby provádějící zkoušku spolehlivosti a dále

¹⁴¹ srov. § 41 odst 1 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně některých zákonů

¹⁴² Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 341

¹⁴³ tamtéž

k dokumentaci zvukovým a obrazovým záznamem průběhu takové zkoušky. O zkoušce spolehlivosti inspekce sepíše úřední záznam.¹⁴⁴

Generální inspekce má povinnost po provedení zkoušky spolehlivosti, při které se zkoušená osoba dopustí protiprávního jednání tuto osobu bezodkladně prokazatelně informovat, stejně jako předat jednu kopii záznamu o provedené zkoušce bezpečnostnímu sboru, která se zakládá do osobního spisu zkoušeného. Splnění této povinnosti může být odloženo v případě ohrožení plnění úkolů inspekce, avšak jen na nezbytně nutnou dobu. Zkoušená osoba má právo nahlížet do záznamů o provedené zkoušce.

V aplikační praxi se lze setkat s několika úskalími, která provádění zkoušky spolehlivosti skýtá. Prvním problémem, z pohledu čtenáře možná úsměvným, který byl v minulosti zaznamenán, byla absolutní netečnost zkoušené osoby k podnětům ze strany příslušníků inspekce. Zkoušený dopravní policista měl zareagovat na zdánlivý dopravní přestupek a příslušníka inspekce jedoucího ve vozidle zastavit a situaci s ním vyřešit. Pracovníci inspekce se kolem zkoušeného policisty střídali a čekali, zda je policista zastaví, leč marně a zkouška spolehlivosti se tak stala prakticky neproveditelnou. Nicméně i v této situaci lze získat poznatky o činnosti respektive nečinnosti policisty a využít je ve vztahu k řízení policisty jeho nadřazeným apod.

O poznání závažnější problém znamenala zkouška spolehlivosti známá pod názvem „Balík“, na kterou upozornila média, kdy generální inspekce v rámci této zkoušky namířené proti příslušníkům vězeňské služby rozeslala vytipovaným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody poštovní balíky obsahující mimo jiné také zbraně v podobě nožů a žiletek. Při tvorbě scénáře této zkoušky spolehlivosti sice příslušníci inspekce prokázali kreativitu, avšak na úkor právních předpisů, v jejichž mezích se zkouška spolehlivosti musí odehrávat. Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k ohrožení bezpečnosti osob, ani k omezení jejich osobní svobody a zachována musí být lidská důstojnost.¹⁴⁵ Odesláním balíku s nebezpečným obsahem do věznice mohlo dojít k ohrožení osob v případě, že by balík vstupní kontrolou „prošel“. Další problematická situace ve vztahu k vězni by nastala jak v případě, že by tento balík obdržel, tak nikoliv. Buď by u sebe měl v držení nebezpečný předmět dozajista ve výkonu trestu zakázaný, nebo by se stal podezřelým, že si nechal do věznice poslat takový předmět. V obou

¹⁴⁴ srov. § 41 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně některých zákonů

¹⁴⁵ tamtéž

případech by mohlo dojít ke komplikaci při případném podmíněném propuštění odsouzeného na svobodu a odsouzenému by tak vznikla bezdůvodná újma ohrožující nebo přímo zasahující do osobní svobody. Nad rámec porušení práv odsouzeného a případného možného ohrožení bezpečnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody lze zmínit i další aspekt této zkoušky spolehlivosti, a sice ve vztahu k ustanovení § 41 odst. 6¹⁴⁶ kde se uvádí: „*Průběh zkoušky spolehlivosti se dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem.*“. Lze si jen těžko představit realizaci takové dokumentace ve vztahu k poštovnímu balíku, který nemá příslušník inspekce pod kontrolou. Zmíněné ustanovení zákona neumožňuje od dokumentace obrazovým a zvukovým záznamem upustit. Vzhledem k tomu, že zmíněné ustanovení neobsahuje slovo „může“. Pak jasně vyplývá povinnost k provedení takové dokumentace. Vychází-li však autor ze svého dosavadního poznání, lze shora popsany scénář zkoušky spolehlivosti vykonat, avšak za nepřiměřeně rozsáhlého nasazení podpurných operativně pátracích prostředků (zabezpečovací technika, informátor) a za nasazení většího množství sil a prostředků. Za těchto podmínek skutečně lze takovou zkoušku spolehlivosti realizovat, aby byla vykonána v rámci mezí § 41 zákona o Generální inspekci, zejména ustanovení odst. 3. Další otázka se pak nabízí sama, zda je taková zkouška spolehlivosti v souladu s požadavkem na efektivitu, kdy vážíme případný výsledek na straně jedné a vynaložené náklady na straně druhé. Odpovědí by mohlo být, že takovou zkoušku lze uskutečnit směrem k osobám, o kterých je operativními cestami zjištěno, že se dopouští protiprávního jednání a pak je vynaložení sil a prostředků na místě. Pokud jde o kontroly ryze namátkové, sloužící ke zmapování bezpečnostní situace ve věznicích, považují je za neefektivní. Poznámkou ve větě předchozí se dotýkám problému dalšího, a to za jakých podmínek lze výsledku zkoušky spolehlivosti využít v trestním řízení jako důkaz ve vztahu k pojmu nepřipustné policejní provokace.

Použitím záznamu ze zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení se zabýval Nejvyšší soud ve dvou případech, kdy posuzoval, zda v rámci jednání, kterého se policisté v průběhu zkoušky spolehlivosti a jež mělo znaky trestného činu, dopustili, nedošlo k nepřipustné policejní provokaci ze strany příslušníků generální inspekce bezpečnostních sborů.

V prvním případě projednávaném 25. září 2013 u Nejvyššího soudu v Brně ve veřejném zasedání, pod spisovou značkou 8 Tz 39/2013, bylo rozhodováno v rámci

¹⁴⁶ 41 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně některých zákonů

mimořádného opravného prostředku, stížnosti pro porušení zákona, ve věci obviněného policisty, který měl v rámci zkoušky spolehlivosti od pracovníka Inspekce převzít igelitovou tašku obsahující peněženku, šálu, cigarety a další drobnosti, s tím, že tento náleznikde nezaevidoval a neučinil žádná opatření stanovená mu Metodickou příručkou ředitele služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 3/2008 ze dne 22.12.2008 a igelitovou tašku si ponechal. Následně byl obžalovaný odsouzen pro trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby a zároveň mu byl uložen zákaz činnosti na dobu pěti let. Nejvyšší soud v předmětném řízení připomněl, že právní následky zkoušky spolehlivosti jsou vždy otázkou individuálního posouzení jednání, kterého se policista v rámci zkoušky spolehlivosti dopustí. Výsledek zkoušky může být důvodem pro zahájení disciplinárního řízení a může vést až k propuštění ze služebního poměru. Nejvyšší soud dále vyslovil, že jednání policisty, vůči němuž byla zkouška použita, může být důvodem k zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, avšak může sloužit pouze jako impuls, k tomu, aby bylo na základě a v mezích procesních prostředků trestního řádu zjišťováno, zda policista spáchal trestný čin. Možnost využití výsledku zkoušky jakožto důkazu v trestním řízení vedeném o jednání policisty v rámci zkoušky spolehlivosti není vyloučeno, když za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, avšak použití tohoto výsledku vždy závisí na tom, zda lze vyloučit, že se jednalo o provokaci.¹⁴⁷ Vzhledem k tomu, že policista v tomto případě nebyl nijak podezřelý z přípravy, pokusu nebo spáchání trestného činu a jeho jednání, kdy si ponechal „fiktivní náleznik“ nebylo přirozeným během událostí, ale šlo o děj od samého základu vykonstruován inspekcí, bylo Nejvyšším stanoveno, že šlo o nepřipustnou policejní provokaci. Nepřipustná policejní provokace je zde spatřována především ve vytvoření podmínek a předpokladů ze strany inspekce, kdy se inspektor neomezil pouze na pasivní jednání, ale podnítil odevzdáním zdánlivého nálezu policistu k tomu, aby realizoval to, co sám neměl v úmyslu. Na podkladě výše popsaného Nejvyšší soud ve svém rozsudku došel k následujícímu závěru: *„Jestliže je obviněný k činu, jenž mu je kladen za vinu, vyprovokován v rámci zkoušky spolehlivosti jde o vybočení z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces (zaručený čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) vytyčený pravidly stanovenými v trestním řádu, neboť se jednalo o čin iniciovaný policií, a tedy provokaci. V takovém případě nemůže zkouška spolehlivosti,*

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

*resp. její výsledek v podobě obrazového a zvukového záznamu či úřední záznam o ní sepsaný sloužit jako důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., pokud se toto řízení vede pro skutek, který byl předmětem zkoušky spolehlivosti.*¹⁴⁸

V případě druhém projednával Nejvyšší soud rovněž mimořádný opravný prostředek ve formě stížnosti pro porušení zákona, ve věci vedené pod spisovou značkou 3 Tz 61/2013 v neveřejném zasedání dne 18. prosince 2013 o trestném činu dopravního policisty, který si měl v rámci zkoušky spolehlivosti při projednávání domnělého přestupku říci o úplatek, který rovněž od pracovníka Inspekce převzal. Přičemž z popisu skutku vyplývá, že dopravní policista při výkonu služby, dohledu nad bezpečností a plynulostí provozu na pozemních komunikacích, zastavil řidiče příslušníka inspekce s krycími doklady, který v rámci zkoušky spolehlivosti navodil zdání spáchání přestupku, kdy měl jet nepřiměřenou rychlostí, bez použití bezpečnostního pásu a za jízdy měl telefonovat. Policista po zjištění, že přestupce je řidičem z povolání a má u sebe pouze tisíc korun v hotovosti s ním přestupek neprojednal v blokovém řízení, tak jak je mu uloženo zákonem, ale posunkem ruky dal pokyn k vydání bankovky za současného sdělení, že to přestupce uchrání od bodového ohodnocení přestupku a že se nikdy neviděli, bankovku přijal a tuto si ponechal pro svoji potřebu. Na základě této zkoušky spolehlivosti byl policista odsouzen pro trestné činy zneužití pravomoci úřední osoby a přijetí úplatku. Z dalšího vyplývá, že zkouška spolehlivosti necílila na tohoto policistu náhodně, protože operativními cestami byly dány poznatky o korupčním jednání tohoto policisty. Nejvyšší soud se i v tomto případě zabýval otázkou, zda lze výsledek zkoušky spolehlivosti použít jako důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 trestního řádu, vycházející z mezí vyplývajících Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013, však v tomto případě shledal, že nešlo o nepřipustnou policejní provokaci a možnost využití výsledků zkoušky spolehlivosti pro účely trestního řízení připustil.¹⁴⁹

Pro nesoulad obou výše uvedených rozhodnutí, kdy jedno vyloučilo výsledek zkoušky spolehlivosti a druhé jej naopak připustilo, bylo na základě obou uvedených rozhodnutí trestním kolegiem Nejvyššího soudu zpracováno stanovisko *k otázce trestněprávní kvalifikace jednání majícího znaky trestného činu, jehož se dopustí prověřovaná osoba v rámci tzv. zkoušky spolehlivosti ve smyslu § 41 zákona č.*

¹⁴⁸ Šámalová, M. Provokace v rámci zkoušky spolehlivosti, Nejvyšší soud, 8 Tz 39/2013, Bulletin advokacie, 2014, č.7-8, str. 64

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, a k jejímu odlišení od policejní provokace.¹⁵⁰ Ve výroku pod bodem I. Nejvyšší soud pozitivně vymezuje policejní provokaci, vyjmenovává, které činnosti policie se považují za policejní provokaci v podstatě shodně s dosavadní judikaturou. V bodě II. výroku pak uvádí: „Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti realizované podle § 41 zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné osoby provádějící takovou zkoušku (§ 41 odst. 4 zák. č. 341/2011 Sb.) k nepřipustnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekci pořádaný úřední záznam podle § 41 odst. 6 zák. č. 341/2011 Sb.) využitelné také v trestním řízení (§ 89 odst. 2 tr. ř.).“ V bodě třetím výroku stanoviska pak Nejvyšší soud uzavírá, že důkaz získaný na základě policejní provokace je absolutně neúčinný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě.¹⁵¹

Na závěr této kapitoly si autor dovoluje nastínit několik poznatků ke zkoušce spolehlivosti ve vztahu k policejní provokaci, předně má autor za to, že k nepřipustné policejní provokaci došlo i v případě projednávaného Nejvyšším soudem dne 18. prosince 2013, pod spisovou značkou 3 Tz 61/2013, kdy příslušník Inspekce posílil úmysl dopravního policisty ke korupčnímu jednání, když vyjádřil potřebu řidičského oprávnění k výkonu svého povolání a na dotaz policisty, zda má u sebe hotovost, příslušník Inspekce vyndal tisícikorunovou bankovku a tu držel v ruce v oblasti hrudníku. Dotaz, zda má u sebe přestupce finanční hotovost, nelze vnímat jako žádost o úplatek, když dopravní policista potřebuje vědět, jaký má zvolit pokutový blok. Naopak lze dojít k závěru, že příslušník Inspekce svým jednáním, kdy na dotaz policisty zda má u sebe hotovost slovy neodpověděl, ale vyndal rovnou peníze, úplatek nabídl. Příslušník Inspekce vybočil ze své pasivní role při zkoušce spolehlivosti a dle názoru autora této práce k provokaci došlo a připustí-li, že nikoliv, pak lze ze skutkového stavu popsaného v odůvodnění citovaného usnesení, významně pochybovat, že tomu tak není, což vede

¹⁵⁰ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

¹⁵¹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

autora k závěru, že soudy měly v této věci postupovat v duchu zásady *in dubio pro reo*.¹⁵²

Pokud jde o samotný institut zkoušky spolehlivosti, tak jak je v současné době nastaven v zákoně o Generální inspekci bezpečnostních sborů, s ním autor nesouhlasí, a sice z několika důvodů. Předně pokud má být výsledek zkoušky spolehlivosti využit jako důkaz v trestním řízení za podmínky předchozích signálů o protiprávním jednání zkoušeného, lze proti němu účinně využít prostředky trestního řádu, například předstíraný převod, který podléhá povolení státního zástupce a jeho kontrole, což by snížilo riziko sklouznutí příslušníkem Inspekce k policejní provokaci a zaručilo dodržení všech zásad trestního řízení. Pokud by zkouška spolehlivosti měla být prováděna namátkou vůči osobám, o kterých nejsou poznatky, že by se dopouštěly protiprávního jednání, pak půjde vždy o policejní provokaci a takový výstup je použitelný pouze pro management bezpečnostního sboru, jehož je zkoušený příslušníkem, avšak bez právních následků. Ve světle těchto závěrů se autorovi zdá institut zkoušky spolehlivosti jako nadbytečný a ve vztahu k ochraně lidských práv a svobod nebezpečný. Zkouškou spolehlivosti podle názoru autora nelze nahrazovat neschopnost dobré manažerské práce v bezpečnostních sborech a vnitřní kontroly na straně managementu, případně oddělení k tomu určených. Pokud by měl autor ze svých tezí slevit a nevymezovat se proti zkoušce spolehlivosti tak přísně, pak má za to, že by měl být tento institut, za předpokladu, že je v našem právním řádu pro něj místo, přesunut ze zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů do trestního řádu, tak jako *velkou novelou trestního řádu* byly ze zákona o policii přesunuty operativně pátrací prostředky. Zkouška spolehlivosti by tak mohla být speciální formou operativně pátracího prostředku předstíraného převodu se vším, co pro její zařazení do trestního řádu vyplývá, tedy povolení a následná kontrola státním zástupcem, zejména s ohledem na to, jaké důsledky ze zkoušky spolehlivosti mohou pro zkoušeného vyplynout v případě selhání.

V podstatě ke shodným závěrům jako autor této práce došel i Leo Salvet, když ve svém článku uvádí, že stávající úprava zkoušky spolehlivosti je nedokonalá a její aplikace vede *de facto* k nepřijatelné policejní provokaci. Z pohledu ochrany demokratických základů právního státu je však zarážející Salvetův postoj, kdy podporuje rozšíření zkoušky spolehlivosti na všechny zaměstnance státu, krajů a obcí a

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

těch subjektů, kterým je svěřena pravomoc jednat jménem státu, kraje nebo obce. Ve světle výše uvedeného pak doslova vyvolává zděšení Salvetův požadavek na to, aby byla zkoušejícím osobám dána pravomoc v rámci zkoušky spolehlivosti k aktivnímu jednání vůči zkoušeným osobám, byť si je sám vědom ústavních mantinelů.¹⁵³

4. Mezinárodní spolupráce při užití operativně pátracích prostředků

Přijetím zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, došlo ke zrušení hlavy XXV. trestního řádu, která upravovala některé zvláštní postupy příslušných vnitrostátních orgánů v oblasti právního styku s cizinou. Přijetím speciálního zákona došlo k implementaci velkého množství předpisů Evropské unie do našeho právního řádu, což byl jeden z mnoha důvodů pro přijetí tohoto zákona, důvodem dalším byl dynamický rozvoj samotné justiční spolupráce, kdy dosavadní právní úprava v trestním řádu byla v podstatě přežitá a nepoužitelná. Podrobněji je v tomto zákoně upravena i možnost mezinárodního využití jednotlivých operativně pátracích prostředků.

Skryté vyšetřování na území ČR

Ustanovení § 59 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních upravuje možnost využití jako agenta nebo k provedení předstíraného převodu na území České republiky příslušníkem zahraničního bezpečnostního sboru a jednotlivé varianty takového využití včetně příslušnosti k podání žádosti o povolení takového operativně pátracího prostředku a jejího vyřízení.

V případech kdy je nutné využít příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru jako agenta nebo k předstíranému převodu pro účely trestního řízení vedeného českým policejním orgánem a na území České republiky, je pro podání žádosti o povolení k tomuto opatření příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství a k vyřízení žádosti soudce vrchního soudu. Příslušnost vrchního státního zastupitelství a vrchního soudu je dána obvodem, v němž je činný státní zástupce podávající žádost. Žádost lze podat pouze v případě, kdy cizozemský orgán vydal souhlas k použití příslušníka zahraničního sboru na základě české žádosti o právní pomoc. Žádost o právní pomoc

¹⁵³ Salvet. L. Zkouška spolehlivosti, Státní zastupitelství, 2011, roč. 9., č. 9, str. 26 - 30

podává státní zástupce vrchního státního zastupitelství. Po podání obžaloby je k žádostem uvedeným výše příslušný předseda senátu soudu prvního stupně.¹⁵⁴

Další variantou skrytého vyšetřování na území České republiky je situace, kdy je dožádán český policejní orgán k provedení předstíraného převodu nebo použití agenta pro účely trestního řízení vedeného v cizině s použitím příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru. Výhradně na základě žádosti cizozemského orgánu o právní pomoc může podat státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze podat žádost o povolení tohoto úkonu Vrchnímu soudu v Praze, který je příslušný k rozhodnutí. Příslušnost Vrchního státního zastupitelství v Praze a Vrchního soudu v Praze je dána zákonem zejména pro snadnou orientaci zahraničních partnerů.¹⁵⁵

Při provádění předstíraného převodu a realizaci použití agenta je příslušník zahraničního bezpečnostního sboru povinen postupovat podle českých právních předpisů a jeho činnost je řízena příslušníkem Policie České republiky respektive Generální inspekce bezpečnostních sborů.¹⁵⁶

Skryté vyšetřování na území cizího státu

Právní řád připouští využití příslušníka českého bezpečnostního sboru jako agenta nebo k předstíranému převodu na území cizího státu buď pro účely českého trestního řízení, nebo cizího trestního řízení. V podstatě se jedná o zrcadlovou úpravu ve vztahu ke skrytému vyšetřování na území České republiky. Příslušnými k podání žádostí a jejich schválení nebo odmítnutí jsou shodně vrchní státní zástupci respektive soudci vrchního soudu v případě trestního řízení vedeného českým policejním orgánem. Pro účely trestního řízení vedeného cizím státem je k podání žádosti a rozhodnutí o ní státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze a soudce Vrchního soudu v Praze. Pro účely českého trestního řízení v zahraničí je součástí žádosti o právní pomoc i požadavek na sdělení podmínek, za kterých může příslušník českého bezpečnostního sboru provést na cizím území předstíraný převod nebo být použit jako agent. Český právní řád připouští postavení agenta pouze příslušníkům Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů. S vysláním českého příslušníka k provedení předstíraného převodu nebo k použití jako agenta dává souhlas

¹⁵⁴ srov. § 59 odst. 2 a 4 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹⁵⁵ srov. § 59 odst. 3 a 5 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹⁵⁶ srov. § 59 odst. 6 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

ředitel bezpečnostního sboru, tedy policejní prezident nebo ředitel Generální inspekce bezpečnostních sborů.¹⁵⁷

Skryté vyšetřování v ČR s českým příslušníkem pro účely cizího trestního řízení

Na základě žádosti o právní pomoc může příslušník Policie České republiky nebo příslušník Generální inspekce provést předstíraný převod nebo být použit jako agent na území České republiky pro účely trestního řízení vedeného v zahraničí. Pro usnadnění podání žádosti o právní pomoc pro zahraniční orgány je v tomto případě příslušné Vrchní státní zastupitelství v Praze, které na základě této žádosti žádá o povolení Vrchní soud v Praze. Provedení předstíraného převodu a použití agenta se realizuje dle příslušných ustanovení trestního řádu.¹⁵⁸

Přeshraniční sledování

Posledním z výčtu operativně pátracích prostředků s mezinárodním prvkem je přeshraniční sledování osob a věcí, které je realizováno v situacích, kdy sledovaný objekt překročí státní hranice. Zákon rozlišuje přeshraniční sledování orgánem České republiky na území cizího státu a sledování cizozemským orgánem na území České republiky. Oba dva typy sledování jsou možné po předchozí žádosti o právní pomoc, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva. Přeshraniční sledování je možné realizovat na území smluvní strany i neodkladně, ale policejní orgán provádějící sledování je povinen požádat o dodatečné povolení ihned po překročení hranice. Policejní orgán je povinen sledování ukončit, jakmile je o to požádán příslušným orgánem nebo pokud neobdrží povolení do pěti hodin od překročení státní hranice. Pokud český policejní orgán nezíská povolení ke sledování osob a věcí na území cizího státu nelze záznamy z tohoto přeshraničního sledování použít jako důkaz v trestním řízení. K povolení přeshraničního sledování cizím orgánem na našem území je příslušené Krajské státní zastupitelství v Praze. To samé platí pro český policejní orgán, pokud od cizího orgánu sledování převezme. Na našem území je cizí policejní orgán vázán českým právním řádem. Jeho činnost je omezena výhradně na sledování. Při absenci mezinárodní smlouvy může být přeshraniční sledování realizováno po předchozím povolení za využití technických prostředků bez přítomnosti příslušníků policejního orgánu na cizím území.¹⁵⁹

¹⁵⁷ srov. § 60 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹⁵⁸ srov. § 61 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹⁵⁹ srov. § 62 a § 63 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

5. Závěr

Operativně pátrací prostředky plní nezastupitelnou úlohu v rámci boje proti závažné organizované formě trestné činnosti. Za svoji více než dvacetiletou historii existence v našem právním řádu prošly několikerou revizí a laděním prostřednictvím legislativního procesu, aby právní úprava došla vyváženosti stran ochrany základních lidských práv a svobod, a zároveň aby byly efektivním nástrojem trestního řízení. Operativně pátrací prostředky byly rovněž podrobeny a stále jsou podrobovány soudní kontrole, ať již ve fázi povolení jejich užití, tak ve fázi, kdy je souzena osoba, proti níž byly operativně pátrací prostředky použity. Výsledkem soudní kontroly operativně pátracích prostředků je bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, Ústavního soudu České republiky a konečně Nejvyššího soudu České republiky. V této práci je na některá ze soudních rozhodnutí odkázáno, především na ta nejdůležitější z hlediska ochrany základních práv a svobod a z hlediska výkladu. Hodnotit současnou právní úpravu operativně pátracích prostředků má autor této práce za to, že je dostatečná vyváženost mezi oběma miskami vah představujících základní lidská práva a svobody na straně jedné a efektivní odhalování té nejzávažnější kriminality na straně druhé. O poznání hůř je na tom ve vztahu k operativně pátracím prostředkům jejich „mladší avšak vzdálená příbuzná“ zkouška spolehlivosti, ke které se autor staví velice kriticky, neboť tento institut plíživě zavádí prvek provokace do našeho právního řádu a autor považuje jakoukoliv provokaci za nepřipustnou a útočící na samé základy demokratického právního státu, nadbytečně rozšiřující represi. V demokratickém zřízení se musíme smířit s tím, že občas nějaký pachatel trestné nebo jiné protiprávní činnosti unikne trestu, případně jiné odpovědnosti, nelze však pod záminkou ochrany společnosti a jejich práv ospravedlňovat umenšení těchto práv. Byť lze souhlasit s premisou, že se společnost musí vzdát určité části svobody k její ochraně, je třeba neustále mít na paměti meze přiměřenosti. Zkouška spolehlivosti dle názoru autora z těchto mezí vybočuje. Jako zcela nepřijatelné pak autor vnímá snahy o zavedení agenta provokatéra do našeho právního řádu.

V úvodu práce se autor zmiňuje o skutečnosti, že většina praktických informací stran použití operativně pátracích prostředků je ve stupni utajení, což může být pro práci samotnou na škodu. V průběhu práce tato situace nebyla nijak na obtíž. K tématu operativně pátracích prostředků existuje dostatek pramenů, bohatá judikatura zmíněná výše, množství odborných článků a podrobný rozbor v rámci komentářů k trestnímu

řádu. Kriticky se však autor musí vymezit proti autorům učebnic trestního práva procesního, kdy ta nejpodrobnější z nich věnuje operativně pátracím prostředkům celou jednu stranu, ostatní se pak omezují na jeden stručný odstavec, případně větší souvětí o tom, že operativně pátrací prostředky existují, které to jsou a kde je obsažena jejich právní úprava. V souvislosti s tím je potřeba připomenout již tolikrát zmíněnou provokaci, která tak úzce s tématem operativně pátracích prostředků souvisí, že absence pojednání o tomto úskalí v učebnicích trestního práva procesního považuje autor za flagrantní nedostatek.

V úvodu práce se autor zavázal vycházet pouze z veřejně dostupných otevřených zdrojů, aby se tak vyvaroval kolizi s právními předpisy upravujícími ochranu utajovaných informací. V práci samotné je sice několikrát odkázáno na interní akty řízení Nejvyššího státního zastupitelství, avšak tyto jsou veřejně přístupné a utajované informace neobsahují, jsou to pokyny obecné povahy a výkladová stanoviska.

V současné době legislativci pracují na novém trestním řádu, kde operativně pátrací prostředky mají zaujímat v podstatě totožné místo jako dosud. Doufejme proto, že jejich úprava zůstane nezměněna a tedy stejně vyvážená ve vztahu k požadavkům na ochranu společnosti, ale i ochrany práv a svobod jednotlivců. V další perspektivě má autor k vývoji právní úpravy spíše obavy, že dojde k prolomení určité hranice v rámci hysterie, volající po boji proti korupci apod. a dojde tak k zavedení ryzí provokace do našeho právního řádu. Jistou zárukou, že se tak nestane, může být nedostatek odvahy zákonodárců volajících po tomto institutu k jeho prosazení a konečně také zdravý rozum a úcta k lidským právům a svobodám. Slovy klasika: „raději deset nepotrestaných zločinců, než jeden uvězněný neprávem“.

6. Resumé

Operational and searching means play an irreplaceable role in a fight against serious organized crime activities. These means have been existing in our law system for more than twenty years and went through multiple updates and harmonizing to balance the protection of the fundamental human rights on one hand and effective instrument of the criminal procedure on the other hand. Operational and searching means were and still are under judicial control at both phase of permission to use them and phase when the person, whom the operational and searching means were used against, is tried. The result of the judicial control of the operational and searching means is a rich case law of European Court of Human Rights in Strasbourg, Constitutional Court of the Czech Republic and finally Supreme Court of the Czech Republic. This thesis refers to some of the writs, mostly to the most important ones from the protection-of-human-rights and interpretation point of view. Author of this thesis, while evaluating today's form of operational and searching means, is convinced that the sufficient balance exists between human rights on one side and on the other side effective revealing of the most serious kind of criminality. The barring check is hard put to the relation to the operational and searching means. Author is very critical to it as it brings a provocative element to our law system and in author's opinion any provocation is totally unacceptable, unnecessarily spreads repression and is an attack to the very rudiments of the democratic state of rights. In such state system we have to make up with the fact that sometimes a culprit cheats justice or any other kind of responsibility, but aim to protect society and its rights can't lead to limitation of these rights. We can agree with the premise that society has to give up on certain part of freedom to protect itself, but we have to keep on following the bounds of adequacy. Author's attitude to this is that the barring check is out of these bounds so as introduction of an agent provocateur to our law system, which is considered even as obnoxious.

The preamble of this thesis mentions a fact that majority of the practical information regarding the operational and searching means is on level „confident“, what could be harmful for the thesis on its own, but it wasn't a problem particularly during working on it. There is a sufficient amount of sources, rich case law mentioned above, many technical articles and detailed analysis in frames of comments to rules of criminal procedure. But the author has to be critical to the criminal-procedure-textbooks writers,

where the most full-scale one contains one page about the operational and searching means only, the others just mention the existence of the means and what these are in one section or a sentence. Here a need is felt to mention again the provocation that has a lot to do with the topic of operational and searching means, so the absence of this issue is a flagrant lack.

It was author's commitment mentioned at the beginning of the thesis to refer to open and public sources only to avoid a conflict with information protection law instruments. The thesis contains several references to internal instruments of The Supreme Public Prosecutor's Office, but these are public and don't include confidential data as being just directions of general character and expository approaches.

Nowadays a new law system is being created by the legislators and the operational and searching means should actually play the same role as until now. Let's hope then their rank will remain unchanged – balanced in both demands for society protection and so in demands for protection of rights and freedoms of an individual. From another perspective is the author afraid that certain bounds will be broken due to hystery around the fight against corruption etc. and the crystal clear provocation will really be introduced to our law system. But still there is a hope that this won't come true because of the legislators being not brave enough to put this over and thanks to common sense and respect for human rights and freedoms. In words of a classic: „Better ten unpunished criminals than one imprisoned unjustly.“

7. Použité prameny a literatura

Monografie

Šámal, P. a kol. Trestní řád I. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 4720 s., ISBN 978-80-7400-465-0

Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 3632 s., ISBN 978-80-7400-428-5

Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, 742 s., ISBN 978-80-7179-896-7

Škoda, J. Vavera, F. Šmerda, R. Zákon o policii s komentářem, 2. vydání. Plzeň. Aleš Čeněk, 2013, 479 s., ISBN 978-80-7380-447-3

Fryšták, M. Dokazování v přípravném řízení. 1. Vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, 392 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia ; sv. č. 486. ISBN 978-80-210-7416-3

Stříž, I. Polák, P. Fenyk, J. Hájek, R.: Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 2. díl - trestní řád, Linde Praha, a.s., 2010, 1196 s. ISBN 978-80-7201-803-1

Nejedlý, J. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, 1. vydání, Praha. Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2013, 206 s., ISBN 978-80-87146-71-2

Hendrych D. Právnický slovník, 3. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, 1488 s., ISBN 978-80-7400-059-1

Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 442 s., ISBN 978-80-7400-142-0

Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář, 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 488 s., ISBN 978-80-7400-543-5

Šámal, Musil, Kuchta a kol., Trestní právo procesní 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1056 s., ISBN 978-80-7400-496-4

Churaň, M. a kol. Encyklopedie špionáže. 2. vydání. Praha : Libri, 2000, 432 s., ISBN 978-80-7277-020-9

Odborné články

Sotolář, A. Púry, F. Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost, Trestněprávní revue 1/2003, ISSN 1213-5313

Fenyk, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 – 12, s. 40 – 41, ISSN 1210-6348

Sotolář, A. Městský soud v Praze: K problematice policejní provokace a k právu na spravedlivý proces. Trestněprávní revue, 2002, č. 11, s. 330, ISSN 1213-5313

Chmelík, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi, Kriminalistika. 2005, roč. 38, č. 1., ISSN 1210-9150

Salvet, L. Zkouška spolehlivosti, Státní zastupitelství, 2011, roč. 9., č. 9, s. 26-29, ISSN 1214-3758

Jelínek, M. Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. Bulletin advokacie, 2010, č. 5, s. 31, ISSN 1210-6348

Mates, P. Smejkal, V. právní ochrana a monitorování písemností a telekomunikací, Právní rozhledy, 2001, č. 11, s. 534, ISSN 1210-6410

Vučka, J. Použitelnost důkazů zajištěných jiným orgánem. Trestněprávní revue, 2014, č. 6, s. 142, ISSN 1213-5313

Herczeg, J. Systém řízené provokace v boji proti korupci a principy právního státu, Bulletin advokacie, 2011, č. 4, s. 25, ISSN 1210-6348

Šámal, P. Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojenými, Právní rozhledy, 1995, č. 10, s. 393, ISSN 1210-6410

Dolenský, A. Poznámky k článku Dr. Šámala o organizovaném zločinu, Právní rozhledy, 1995, č. 11, s. 451, ISSN 1210-6410

Sotolář, A. Púry, F. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků, Trestněprávní revue, 2003, č. 2, s. 37, ISSN 1213-5313

Hájek, J. Právo nevyprávět a použitelnost údajů získaných z rozhovoru policejního agenta s obviněným, Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 120, ISSN 1213-5313

Pomahač, R. Výslech utajovaných svědků jako klíčový důkazní prostředek, Trestněprávní revue, 2006, č. 6, s. 181, ISSN 1213-5313

Karabec, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu, Trestněprávní revue, 2011, č. 8, s. 224, ISSN 1213-5313

Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, Trestněprávní revue, 2007, č. 2, s. 36, ISSN 1213-5313

Růžička, M. K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s ztv. Skrytou reakcí policie na již spáchanou trestnou činnost aneb úvod k otázce, co je a není policejní provokace. Státní zastupitelství, 2004, č. 10-11, s. 6, ISSN 1214-3758

Právní předpisy, jiné zdroje

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práva základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (účinný od 1.1.2009)

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (účinný do 31.12.2008)

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a změně některých zákonů

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky

Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění nařízení vlády č. 240/2008 Sb.

Příloha č. 8 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění nařízení vlády č. 240/2008 Sb., seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva vnitra

Výkladové stanovisko ze dne 12. dubna 2002, č. 12/2002 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

Výkladové stanovisko sp. zn. 1 SL 760/2014, ze dne 26. ledna 2015, č. 1/2015 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

Výkladové stanovisko ze dne 13. května 2004, č. 2/2004 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

Výkladové stanovisko ze dne 25. září 2002, č. 25/2002 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

Pokyn obecné povahy č. 8/2009 ze dne 21.9.2009, Sbírký pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, sp. zn. 1 SL 909/2009

Judikatura

Rozsudek ESLP ze dne 9.6.1998 ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94.

Rozsudek ESLP ze dne 15.6.1992 ve věci Lüdi proti Švýcarsku, stížnost č. 12433/86.

Rozsudek ESLP ze dne 28.2.2006 ve věci Krasniki proti České republice, stížnost č. 51277/99.

Rozsudek ESLP ze dne 27.10.2004 ve věci Edwards a Lewis proti Spojenému království, stížnosti č. 39647/98 a č. 40461/98.

Nález Ústavního soudu, ze dne 6.6.2006, sp.zn. III. ÚS 291/2003

Nález Ústavního soudu, ze dne 22.6.2000, sp. zn. III. ÚS 597/1999

Nález Ústavního soudu, ze dne 25.6.2003, sp. zn. II. ÚS 710/2001

Nález Ústavního soudu, ze dne 27.1.2010, sp. zn. II. ÚS 2806/2008

Usnesení Ústavního soudu, ze dne 1.4.2004, sp. zn. II. ÚS 797/2002

Usnesení Ústavního soudu, ze dne 15.4.2004, sp.zn. IV. ÚS 449/2003

Usnesení Ústavního soudu, ze dne 13.1.2005, sp. zn. III. ÚS 323/2004

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2014, sp. zn. 6 Tdo 1018/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.6.2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, ze dne 25.8.2011, sp.zn. 1To 35/2011